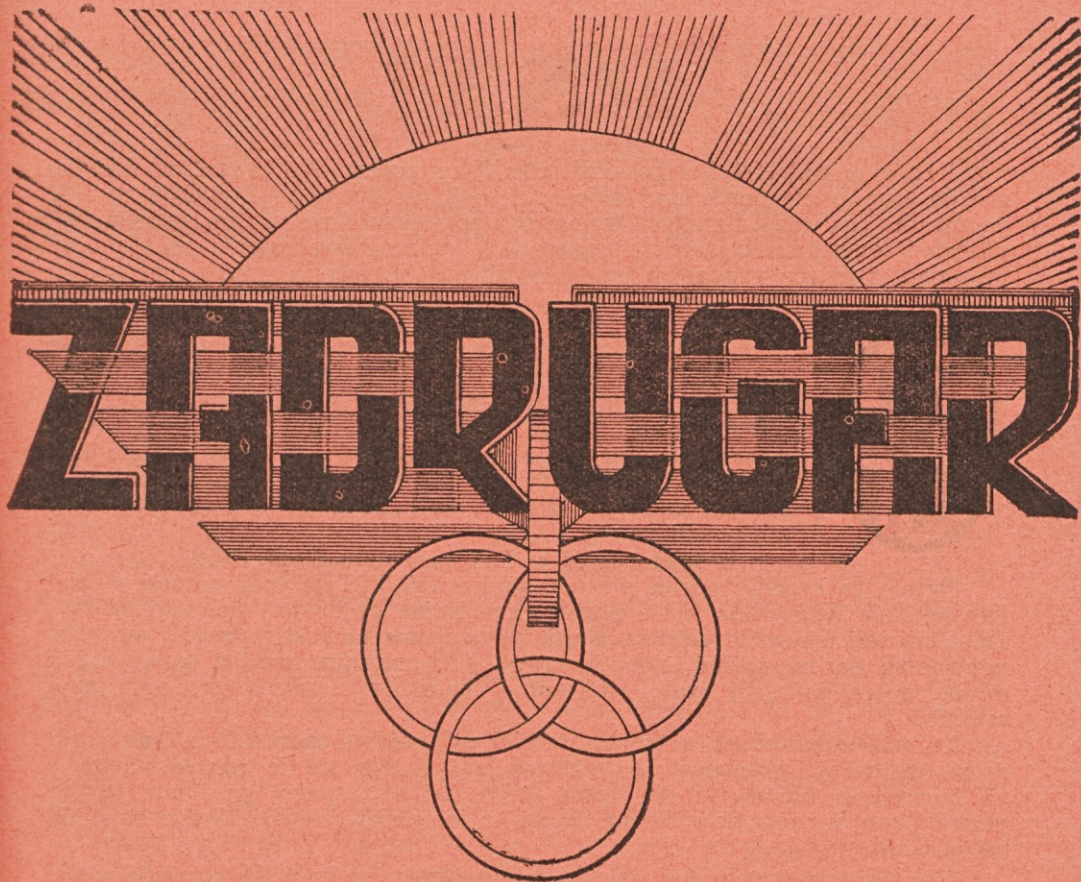

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

ŠTEV. 4
1934
LETO X

GLASILO
NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV
DRŽAVNIH ŽELEZNIC V LJUBLJANI

PST!

Res, še enkrat PST, kar poslušajte, kaj Vam povem. Pod to zaščitno znamko gre po vsem svetu nov izum, ki je presenetil vse gospodinje. PST je namreč patent za Vas gospodinje. Boste rekly, da v gospodinjstvu ne potrebujemo patentov, temveč samo pridne roke. Saj to je ravno bistvo patenta, da vsakogar preseneti. Drugače vendar ni patent. Mislite si n. pr., da morete spremeniti svoj šivalni stroj v tkalni stroj. Pritrdile mi boste, drage čitateljice, da bi bil ta izum res vreden patenta.

Predno se kakemu izumu prizna novost in predno se mu podeli patent, se dobro in vsestransko preišče, ali je predložen izum res popolnoma nov, t. j. da med priznanimi patenti še ni enakega. Vendar vse države niso enako stroge, a med najstrožje prištevamo Nemčijo in Anglijo. Ako kak izum doseže podelitev patenta v teh dveh državah, potem je podano zanesljivo jamstvo za popolno novost, vredno, da se mu podeli patent.

In taka novost je PST — Patent Stopf Twist.

Pavolo za krpanje perila poznate gotovo vsi. PST je tudi v zvezi s tako pavolo. Kaj, boste rekly, in na pavolo za mašenje perila je dobil kdo patent? Da! Tudi kaj takega je mogoče. Kajti bistvo izuma ne leži v pavoli, temveč v popolnoma novem načinu njene uporabe. PST-priprava namreč omogoča, da morete uporabljati svoj šivalni stroj kot — tkalni stroj. Kako to gre, Vam takoj razložim.

Tu vidite kartonček z navito pavolo, ki teče v vzporednih nitkah skozi drugi kartonček. Posebnost te priprave leži v tem, da je pavola navita v 15 vzporednih nitkah, ki jih vjame drugi kartonček tako, da imate pavolo pripravljeno za svoje delo, kakor tkalec, ki je položil osnovo v tkalni stroj, da začne tkati.

In sedaj boste rekly, kaj, zato je dobil patent, ker je pavolo drugače navil! Le počasi, glavno šele pride.

Gotovo vsakdo ve, kako se v tkalnicah tke platno in druge tkanine. Na valju ovita osnova se naveže na greben, da se pripravi za tkanje. Tkalni stroj pa meče votek sem ter tja tako, da šviga skozi osnovo, in kmalu je tkanina skana.

**PATENT
STOPF
TWIST**

Prav ta potek tkanja je imel izumitelj PST-priprave pred očmi, ko je hotel oponašati tkanje na šivalnem stroju. In res PST-pavola ni prav za prav nič drugega nego osnova v tkalnem stroju. Kje pa je votek? Vsaka tkanina nastane tako, da se osnova stke z votkom v tkanino!

Ako sedaj položiš n. pr. brisačo, ki ma luknjo, na šivalni stroj, nato položiš na raztrgano mesto PST-pavolo prav tako, kakor da hočeš sešiti PST-pavolo v brisačo, potem boš že videla, da bo nemara nit iz šivalnega stroja prevzela vlogo votka.

Sedaj imaš pripravljeno brisačo in PST-pavolo na šivalnem stroju. Vsedi se, naravnaj PST-pavolo tako, da moreš začeti šivati na prostem koncu pavole. Ne smeš pa šivati vmes med obema kartončkoma, potem bi morala odrezati s pavolo vred tudi premikajoči se zaščitni kartonček. Ta Ti namreč pomaga naravnati pavolo v vsej širini čez raztrgano mesto. Zato moraš, preden začneš šivati, zaščitni kartonček odmakniti, da dobiš na kraju prosto pavolo za šivanje. Poglej sliko in vse Ti bo namah jasno.

Vidiš, da stvar prav za prav ni tako enostavna. Kdo ve, kako dolgo je hodila ta misel izumitelju po glavi, dokler se mu ni posrečilo, da reši celo zadevo na najenostavnejši način.

Fr. Veber: **Morala in zadružno gibanje**

Odkar me je g. urednik »Zadrugarja« pritegnil k razmišljanju o pravem bistvu in pomenu gospodarskega življenja, so se mi tudi v sami filozofiji pokazali vidiki, ki dajejo tudi gospodarstvu mesto povsem samosvojega in samostojnega kulturnega činitelja. Gospodarstvo kajpada je in naj bo le sredstvo za doseganje višjih in izvengospodarskih namenov človeškega življenja. Toda ne smemo pozabiti, da ima tudi gospodarstvo svoje zakone in da bi zakone gospodarskega razvoja zelo slabo umeval oni, ki bi na gospodarstvo gledal samo z vida vsega tega, čemur je in naj bo končno tudi gospodarstvo namenjeno. Zato bi utegnil bistvo gospodarstva celo oni napačno tolmačiti, ki bi motril to bistvo in njega razvoj samo v luči takomenovane etike ali morale življenja.

Dandanes večkrat čujemo mnenje, da izvirajo vse gospodarske težave v prvi vrsti odtod, ker je morala človeka padla na stopnjo, ki bi starejše rodove polnila s studom in grozo. Tega ne verjamem. Ne verjamem, da bi morala današnjega človeka bila res bistveno drugačna nego je bila recimo morala prejšnjih stoletij. Tudi današnji človek pozna zvestobo, ljubezen, sočutje, tudi današnji človek stremi po resnici in lepoti in tudi današnji človek ima svoje vzore in se njim v danem primeru vsega daruje. Brez dvoma so tudi v naši dobi ljudje, ki so moralno manj vredni in tudi docela izprijeni. Toda vse to dobimo tudi v vsaki preteklosti. Če to dobro premislimo, bomo težko verjeli, da bi nam že sama morala mogla dati potrebne vidike za pravilno umevanje gospodarskega razvoja. Seveda je morala, prava morala vrhovna zapoved v življenju, tako vrhovna, da jo povsod iščemo in si je povsod želimo. Morala obsega in naj obsega vse življenje in vse panoge življenjskega udejstvovanja. Vprav zato pa nam sama morala ne more pomagati tam, kjer gre za to, da bi spoznali vse te panoge življenja tudi po njihovem lastnem značaju in zakonitem razvoju. Priznati je, da je za uspešen razvoj življenja in to v prvi vrsti tudi morala potrebna; ali enako je priznati, da ima ta razvoj tudi svoje bistvo in svoje zakone, ki s samo moralo nimajo nobenega opravka.

Da me bo cenjeni bravec lažje razumel, naj omenim še poseben primer. Morala je tudi za ohranitev zdravja potrebna. Kdor pretežno nemoralno živi, ponavadi tudi zboli. Toda zboleti utegne človek tudi brez vsake moralne krivde in če je res zbolel, bo storil prav, da gre k zdravniku in ne k učitelju morale, pa najsi bi bila ta morala še tako visoka in čista. Kaj hočem s tem reči? To, da si moramo ob vsakem polju dejanskega življenja najprej to polje samo ogledati in se šele nato vprašati, ali in v koliki meri je zanj tudi še posebna morala značilna in važna. In to bo prav gotovo veljalo tudi za gospodarsko polje. Tudi teorija in zgodovina človeškega gospodarstva je lastna teorija in lastna zgodovina in noben gol odtенок teorije in zgodovine človeške morale. Ponovno pa poudarjam, da to dejstvo ne vzame moralj njenega dejanskega pomena tudi za gospodarsko življenje. Dà, vprav v gospodarskih zadevah je tudi moralno vprašanje tako rekoč še najbolj — otipno in čutno. Kjer gre za denar, tam se neha šala, tako ali vsaj podobno pravi že stari pregovor. Ali kraja je še danes eno najbolj nečastnih dejanj. In trdno gospodarsko stanje je v večini primerov še danes znak človeka, ki naj ga tudi moralno uvažujemo in spoštujemo; enako se gospodarski propad kaj rad zamenja z moralnim: bogastvo prinaša tudi čast, beraštvo preziranje. In kar je pri vsem tem najvažnejše, je to, da so naši osnovni in že samemu ljudstvu znani moralni pojmi v večini primerov obenem gospodarski ali vsaj taki pojmi, ki imajo tudi svoj gospodarski pomen in smisel; bravec naj se sam zavé moralnega in gospodarskega pomena »varčnosti« ali »razsipnosti«, »radodarnosti« ali »lakomnosti«, »poštenosti« ali »koruptnosti«, »dobrohotnosti« ali »zlohotnosti« itd.

Zveza med gospodarstvom in moralo je res zelo ozka, tako ozka, kakor je ozka zveza med človekom kot prirodnim in duhovnim bitjem: gospodarsko se tiče človeka kot prirodnega bitja in morala kot duhovnega. Toda kakor moramo pri človeku kljub vsej enotnosti njegovega celotnega bistva govoriti še o posebnih zakonih njegove prirodnosti in o posebnih zakonih njegove duhovnosti, enako bo veljalo, da tudi zakoni samega gospodarstva še zdaleka niso tudi zakoni morale in ne zakoni same morale — zakoni gospodarstva. In vprav to dejstvo je glavno oporišče pričujočega članka. Zamislimo se n. pr. v dobo starorimskega imperija, ki je bila po svoji gospodarski strukturi toliko kakor doba pravnega gospostva in pravnega suženjstva. Kajpada so utegnili tudi gospodje te dobe biti poljubno »neplemeniti« in tudi sužnji so utegnili biti poljubno »plemeniti«. Toda kdo bi mogel trditi, da bi bili taki gospodje tedanje dobe že zato neplemeniti, ker so sužnje imeli, ali da bi bili tedanji sužnji svojo plemenitost že s tem izpričali, da so se v danem primeru svojim gospodarstvom uprli?! Ali mislimo tudi na poznejše knežje fevdalce in njim podobne tlačane, in zopet bomo morali reči, da prvi niso bili že zato nemo-

ralni, ker so bili pač fevdalci, in da drugi niso bili že zato moralni, ker so živeli življenje tlačanov ali izkušali to življenje na mah preobrniti. Gre pač za dobo, v kateri človek živi, in gospodarski značaj dobe pové, ali in v koliki meri človeška dejanja, ki zadevajo gospodarske interese, tudi še — in to kajpada nezavisno od vsakega zgolj gospodarskega razmišljanja — z moralo soglašajo ali njej nasprotujejo.

Kaj sledi iz vsega tega? Najmanj dvoje, troje. Prvič, da sta gospodarstvo in morala posebni činjenici, ki imata obe svoj lastni razvoj. Drugič, da sta gospodarstvo in morala v tesni medsebojni zvezi. Ta zveza se vidi že na zunaj zlasti v dejstvu, da pogaja dviganje in padanje morale tudi dviganje in padanje gospodarstva in obratno. Tretjič, da je posebni značaj in posebna višina dejanske morale prvenstveno odvisna od posebne gospodarske strukture dobe, za katero naj bo ona morala značilna. Na pr. vprav v naših dneh »grešijo« ljudje največ zato, ker so k temu gospodarsko primorani. Zato je tudi za onega, ki vidi z menoj vred samo v morali cilj človeškega življenja in v gospodarstvu le sredstvo, prvo in glavno vprašanje našega časa gospodarsko vprašanje in ne moralno. Z vsem tem pa je tudi že nakazana pot, katera edina more vesti do zaželenega končnega gospodarskega in moralnega »mira« na zemlji. Bistvo te poti je v tem, da naj gospodarstvo po lastnem (avtonomnem) razvoju podpira moralo in da naj morala po lastnem (avtonomnem) razvoju krepí gospodarstvo! Vsaka drugačna pot je že vnaprej zgrešena. Zlasti pa je zgrešeno »moraliziranje« tam, kjer gre za sama gospodarska vprašanja, in »gospodarjenje« tam, kjer gre za moralna. In zopet moram odločno izjaviti, da vidim samo v zadržništvu ono obliko gospodarskega življenja, katera edina nam pomaga, da se izognemo obeh teh osnovnih napak našega časa in ustvarimo dobo, v kateri bo zahteva same morale že tudi zahteva pravega gospodarstva in zahteva samega gospodarstva že tudi zahteva prave morale. Zakaj?

Zadružna misel je, kakor sem bil to že večkrat povedal, svojstveno gospodarska misel in ne moralna in je zato tudi ves zadružni razvoj od prvotnega plemenskega in do današnjega stanovskega obenem pristen gospodarski razvoj. Zato zadružna zahteva ne vključuje nikakega »moralnega« natezavanja svojstveno gospodarskih potreb in vidikov. Na drugi strani pa je vendar zadružna misel in samo ona vprav na gospodarskem polju vsaj tudi toliko, kakor prava moralna misel, katera edina more znanemu geslu, da naj žive vsi za enega in eden za vse, priboriti tudi značaj dejanske resnice. To je dejstvo in tega dejstva tudi take »zadruge« ne ovržejo, ki so to samo po imenu, pa se stvarno v ničemer ne razlikujejo od najbolj zasebnega trgovinskega podjetja.

In cenjenemu bravcu naj bo še povedano, da bi tudi tega članka ne spisal, ako bi ne imel vere v zadružništvo, vere, ki je v popolnem skladu

z ostalim mojim svetovnim naziranjem, kakor sem ga izpovedal v zadnji svoji knjigi.

Z občnega zbora Nab. zadruga

25. marca t. l. se je vršil XII. redni občni zbor naše Nabavljalne zadruge. Zapustil je vtis, da pojmuje železničarski stan pravilno važnost te svoje gospodarske ustanove. In česar ne smemo pozabljati — da gre mirno in dostojno tudi preko takih razočaranj, kot jih vsebujejo novi davčni predpisi, nanašajoči se na nabavljalno združništvo. Ni dvoma, da se bomo znali prilagoditi novi situaciji; tudi ni dvoma, da bomo nekoč zopet lahko beležili na odločujoči strani pravilnejše razumevanje naše upravičene in nujne težnje za gospodarsko osamosvojitvijo. Zadržna misel je pognala pregloboke korenine, zlasti med državnimi uslužbenci in železničarji, da bi jo moglo kakršnokoli trenutno nerazpoloženje od kogarkoli trajno ovirati.

Zadnji občni zbor pa je pokazal tudi glede na ostala načelna in podrobna vprašanja dovolj kritičnosti in razumevanja, tako da tudi s te strani ni bojazni, da ne bi zadržna gospodarska misel i v bodoče uspevala in zmagala.

Po otvoritvi in pozdravu zastopniku g. direktorja Cugmusa, zastopnikom Saveza nabavljalnih zadrug drž. uslužbencev, železničarske zadruge iz Zagreba in zadruge drž. uslužbencev Vodnikov trg je orisal predsednik upravnega odbora v kratkih besedah zgodovino boja med združništvom in njegovimi nasprotniki in situacijo, ki jo beležimo danes, ter končal z ugotovitvijo: Če so nasprotniki uspeli v tej borbi, železničarji-zadržniki radi tega nismo malodušni. Prežeti zadržne ideje bomo vztrajali tudi v najtežjih časih. Imamo pogum in voljo, dobojevati boj za to idejo do končne zmage.

Zastopnika Saveza nab. zadrug tov. Baljkas in Deržič pozdravljata skupščino v imenu Saveza. Tov. Deržič poudarja, da je treba računati z novo situacijo ter iti s premislekom na delo, pri čemer bo naloga upravnega odbora, da prouči položaj in ukrene, kar smatra za potrebno. Tov. Baljkas podčrtava, da ni bilo naše zadržarstvo stvorjeno iz objestnosti, nego da je bila to nujna pot, ki nam lahko krepí naše gospodarstvo in naše sile; vsi tisti, ki hočejo zavreti naš pokret, si bodo ob tem poslu polomili zobe. »To kar delamo, je prirodni proces, bodočnost naša in naša gospodarska rešitev je v združništvu!«

Tov. dr. Krupaj iz Zagreba in tov. Slamič kot zastopnik Nabavljalne zadruge Ljubljana, Vodnikov trg, pozdravljata z zadoščenjem uspehe, ki jih je ljubljanska železničarska zadruga dosegla z razumnim in neumornim prizadevanjem. Apelirata na složno delo in še tesnejše stike med našimi zadržgami v skupni borbi za skupne cilje.

Zastopnik g. direktorja g. v. svetnik Planinšek zagotavlja simpatije g. direktorja glede na železničarske gospodarske organizacije; želi uspešno delo in okrepitev zadruga.

Po soglasno odobrenih poročilih upravnega in nadzornega odbora ter računskega zaključka je bila istotako soglasno podeljena obema odboroma razrešnica ter odobren predlog upravnega odbora glede razdelitve čistega dobička.

Pri dopolnilnih volitvah v upravni odbor so bili ponovno izvoljeni tov. Punčuh, Čerček in Tumpej, v nadzorni odbor pa tov. Furlan in inž. Finc.

Od stavljenih predlogov so bili sprejeti:

1.) Predlog upravnega odbora, da ostane dosedanja določitev zneska, do katerega se sme zadruga zadolžiti, še nadalje v veljavi, t. j. Din 1200.— za vsakega člana.

2.) Predlog upravnega odbora, da se spremeni čl. 3. združnih pravil, kakor sledi: »Namen zadruga je, da preskrbuje svoje člane z živežnimi, oblačilnimi in gospodarskimi potrebščinami, da nakupuje, izdeluje in predelava blago vsake vrste ter ga oddaja svojim članom za njih osebno in hišno potrebo, da podpira in ustanavlja podjetja in ustanove z gospodarskimi, prosvetnimi in humanitarnimi nameni v korist članov zadruga (čl. 7., točka 6/b zakona) in z raznimi splošnimi, kulturnimi in humanitarnimi nameni (čl. 7. točka 6/a zakona).«

3.) Predlog, da se precizira v čl. 31. združnih pravil: Vsakih polnih 50 članov voli enega delegata.

4.) Predlog, da se spremeni čl. 2. Pravidnika o upravljanju in uporabljanju dobrodelnega fonda v korist članov nab. zadruga, kakor sledi: »V ta fond se stekajo vsako leto od redne skupščine določen del čistega dobička (čl. 61., točka 6 pravil) in prispevki članov. Redna skupščina določi odpadajoče vsote po skupinah, navedenih v čl. 4. tega pravilnika in mora skrbeti za zadostne dotacije.«

5.) Predlog, da se spremeni čl. 7. Pravidnika o upravljanju in uporabljanju dobrodelnega fonda v korist članov, kakor sledi: »Podpore za primer smrti članov (posmrtnine) izdaja upravni odbor onim članom, ki kupujejo svoje potrebščine načeloma v zadrugi in so najmanj 2 leti člani zadruga. Pri članih, ki so pristopili po 1. V. 1930 in so prekoračili 55 leto, mora trajati za vsakih nadaljnjih 5 let članstva karenčna doba 1 leto več, na pr.: v starosti 55 do 60 let ima član pravico do posmrtnine po 3 letih članstva, od 60—65 let po 4 letih i. t. d. Povprečni letni nakup mora znašati pri nastavljenih najmanj Din 3000.— za družinskega glavarja in Din 300.— za vsakega nadaljnjega člana. Pri nenastavljenih, provizioniranih, upokojenih delavcih in staroupokojenih (upokojeni pred 1. novembrom 1923) najmanj letno Din 2000.— za glavarja družine in po Din 100.— za vsakega nadaljnjega družinskega člana. Ako član do dneva

smrti teh pogojev ni izpolnil, nima pravice do posmrtnine, izvzemši v primeru, predpisanem v členu 13. tega pravilnika.

6.) Predlog, da se da upravnemu odboru poblastilo, da uredi poslovanje z ozirom na novi davčni zakon po uvidevnosti.

7.) Predlog, da se votira znesek Din 10.000.— za univerzitetno knjižnico.

8.) Predlog, da sme izvršiti upravni odbor nakup nepremičnin, odnosno investicij ter adaptacij za primer potrebe in v primeru ugodne prilike tudi preko vsote Din 100.000.—.

Želje nekaterih delegatov v pogledu ustanovitve filialnih prodajalen v večjih centrih (Jesenice, Novo mesto, Celje i. t. d.) se imajo še nadalje v evidenci.

Navedli smo na tem mestu samo najvažnejše želje upravnega odbora, delegatev in članstva, izražene v predlogih in sklepkih. Naloga delegatov pa je, da informirajo članstvo o vsem ostalem, o čemer se je na občnem zboru razpravljalo.

Zadregarji! Novo poslovno leto je pred nami. Storimo svojo zadrugarsko dolžnost. Od naše stanovske in zadrुžne zavesti je odvisen nadaljnji uspeh!

Občni zbor Kreditne zadruge

Občni zbor Kreditne zadruge uslužbencev drž. železnic v Ljubljani se je vršil dne 18. marca t. l. Odbor je razposlal svojim članom poročilo o poslovanju v preteklem letu, iz katerega posnemamo:

Odbor je vršil v polni meri svojo dolžnost ter je vodil zadrugo tako, da ni prišla nikdar v denarno zagato. Redno in točno je izplačevala vse vloge in dajala posojila, kakor bi krize sploh ne bilo. Ugodila je prošnjam v vseh primerih, če so le bile utemeljene in odbor prepričan, da je posojilo sigurno zavarovano.

V vsej dobi svojega poslovanja je izdala naša Kreditna zadruga posojila kot sledi:

- Din 5,422.000.— za nakup in zidavo hiš, za večja popravila i. t. d.;
- „ 2,362.000.— za manjše adaptacije pri hiši ali gosp. poslopih;
- „ 190.000.— za nakup strojev (posebno šivalni stroji);
- „ 350.000.— za nakup plemenske živine;
- „ 1,895.000.— za nakup pohištva;
- „ 2,894.000.— za nakup obleke, kuriva, šolskih potrebščin i. t. d.;
- „ 189.000.— za nakup živil, prašičev i. t. d.;
- „ 1,574.000.— za ranžiranje dolgov;
- „ 1,052.000.— za zdravljenje, bolezni in smrtne primere;
- „ 661.000.— za študij otrok, doto, ženitve i. t. d. in
- „ 342.000.— za razne druge namene. Skupno je izdala zadruga v teku svojega osemletnega obstoja in delovanja ca. Din 17,000.000.— za

razna posojila. Dubijoz, oziroma izgube, ni imela do danes zadruga še nobene, ker je redno in resno premotrila vse došle prošnje.

Poslovnega prebitka izkazuje zadruga v preteklem letu Din 114.646— ter znašajo posamezne postavke bilance:

Vloge skupno Din 3,251.000—, deleži Din 223.100—, vloga od Saveza Nab. zadrug Din 481.763—, rezervni kapital pa Din 238.110—.

Stanje posojil je bilo dne 31. decembra 1933 Din 4,145.109—.

Na občnem zboru je opozarjal predsednik tov. Jeras, da je treba gledati malo bolj intenzivno v bodočnost. Za naše člane posojilojemalce potrebujemo dolgoročni kapital. Največ prošenj prihaja za adaptacije hiš, za nakupe posestev ali njiv, kjer se odplačuje dolg v daljši dobi. Večina naših vlog in našega denarja pa je kratkoročnega značaja. Res da imamo dovolj denarja, res da smo še zavračali vloge, ki so bile namenjene samo za par tednov, vendar ne bo mogoče dajati posojil preko neke meje na daljše obroke, ako ni tudi temu primernega dolgoročnega kapitala. Ali se naj poveča akcija za trajno štednjo ali se ubira progresiven delež. Nekaj pa moramo ukreniti, če nočemo v bogoče odklanjati dolgoročnih posojil.

Glede obrestne mere — je poročal predsednik nadalje — smo navezani na zakon, znižali smo obrestno mero za vloge, in sicer samo za vezane vloge od 6½ na 6%, posojila pa ostanejo na sedanji višini 8%; pač pa smo sklenili, da znižamo obrestno mero za investicijska posojila pri večjih vsotah od 8 na 7%, počenši od 1. januarja 1934.

Glede tendencioznih glasov, ki se javljajo po progah, češ, delavci ne dobe posojila, je konstatiral: Od delavcev smo dobili 90 prošenj, odobrilo se je posojilo 83-tim, čeprav plačuje delavec prejeta posojilo v malih mesečnih obrokih — saj drugače ne more — in to je spet razlog, da nabereмо dolgoročen kapital.

Pri debati je bilo ugotovljeno, da je potrebno začrtati si program, ki bo dalekosežen in ki ga naj izvajajo naše kreditne zadruge.

Glede obvezne štednje, ki jo zahteva Savez, se je občni zbor postavil na isto stališče kot upravni odbor: Pri nas železničarjih imamo drugačne razmere kot pri državnih uradnikih. Naši člani delavci so tako slabo plačani, da ne moremo štednje od njih direktno zahtevati. Pač pa stavimo take pogoje lahko pri nastavljenicah, v kolikor so nekateri bolje situirani, da se izda novo posojilo samo pod pogojem, da bo dotičnik tudi pozneje stalno vlagal.

Pri volitvah sta bila izvoljena v upravni odbor tov. gg. Jeras Ernest in Outrata Drago.

Na prvi seji se je upravni odbor konstituiral sledeče: predsednik Jeras Ernest, podpredsednik Čerček Srečko, tajnik Outrata Drago, blagajnik Fratina Ludvik ter odbornika Juh Leopold in Škof Franc.

—k.

— Začasni odbor Podpornega društva žel. del. in uslužb. v Mariboru je razposlal pred kratkim svojim članom poročilo o blagajniškem poslovanju tega društva. Poročilo ni dolgo, priobčuje pa mnogo tabel, ki so tem bolj zgovorne.

Prva tabela nam pove, da narašča umrljivost od 0·85% v letu 1929. na 1·23% v letu 1932. in 1·1% v letu 1933. Pozornost vzbuja dejstvo, da odstopa veliko število članstva in da znaša odstop v kategoriji 10.000 Din pogrebnine še enkrat več kot pa je članov umrlo. Domnevamo, da nekateri odstopajo, ker ne zmorejo visoke članarine. Zato naj bi se nudila možnost, da se le-ti povrnejo nazaj v kategorijo, kjer bi lažje plačevali in vsaj nekaj dobili.

Bilance izkazujejo letno porast kapitala, kot dopolnilo k bilancam pa se objavlja proračun o predvidenih akontacijah, ki jih je prejšnji odbor obljubil članom po 25letnem članstvu. Na podlagi tega bi bile danes izpraznjene blagajne že do dna, v letu 1934. bi morali prodati vse hiše, da bi se lahko izplačale akontacije, in v letu 1940. bi bilo že dolga 18 milijonov dinarjev, če bi kdo posojal in zalagal, kakor zalaga Podporno društvo svoji dve kategoriji, Tovariško zvezo in kategorijo sprevodnikov. Prva namreč izkazuje danes 69.000, druga pa 217.000 Din primanjkljaja.

Poučna je tabela, koliko je kdo vplačal v času svojega članstva. Po tej tabeli je do l. 1929. vplačal član 1044 Din, računajoč, da bo dobil akontacijo 8000 Din. Člani, ki so bili navzoči na občnem zboru, na katerem se je povišala pogrebnina na 10.000 Din in se sklenila akontacija, se sedaj čudijo in pravijo, da so računali in da je bilo menda tudi tako sklenjeno, da dobijo tako akontacijo samo tisti, ki so plačevali 25 let po 12·50 Din mesečno, in da ni bilo tako mišljeno, da bi bili tega deležni tudi tisti, ki so plačevali izvesten čas samo po nekaj kron, preračunano v dinarje, pa samo nekaj par mesečno. Kdo ima prav, ne vemo.

Poročilo navaja, da ni našel začasni upravni odbor ne matične knjige članov, dalje evidence, kdo plačuje in kdo ne plačuje, niti evidence članov po kategorijah, po pristopu, po rojstvu, starosti članov itd. To seveda ni bilo prav. Prav tudi ni bilo, da ni nihče izračunal, da je n. pr. kategorija sprevodnikov deficitna.

Člani prejšnjega upravnega odbora bi bili lahko vedeli, da more vztrajati društvo ob akontacijah samo do leta 1931.—1932. Seveda, après nous le déluge — za nami potop! Kdor bi hotel biti zloben, bi trdil, da je prav za prav škoda, da je prišlo do komisarijata. Nekateri celo danes ne verjamejo številkam, ki so objavljene v poročilu, verjeli bi pa, kadar bi na sebi občutili, ko bi bila blagajna izpraznjena in ne bi več mogli dobiti pogrebnine, še manj seveda akontacije.

V ostalem lahko sodi danes članstvo, ali je bil prejšnji odbor dober računar in ali je bilo potrebno, da je posegla oblast v poslovanje društva.

Tudi v tem pogledu povedo številke vse. Začasni upravni odbor je prevzel l. 1929. aktiven saldo društvene imovine v znesku 3,101.271.42 Din, beleži pa ga ob zaključku l. 1933. z zneskom 7,351.711.67 Din!

Prav gotovo pa velja naše že neštetokrat poudarjeno načelo: Računajte pravočasno, da ne bo razočaranja!

Manufaktura

Konfekcija ali po meri

Kadar nameravamo kupiti obleko, se ponavadi ne moremo odločiti, ali bi kupili kar gotovo, torej v konfekciji, ali pa šele blago in si jo dali narediti po meri. Tisti, ki se odloči za konfekcijsko obleko, se odloči pač zato, ker jo lahko kar izbere in obleče pa še vidi, kako mu pristoja. Nič mu ni treba skrbeti, čakati in se jeziti, kdaj bo prišla krojaču ali šivilji pod roko in ugibati, kakšna neki bo. Drugi zopet si pa rajši izbero lepo in solidno blago, ki ga je pri nas še vedno več na izbero kakor konfekcijskih izdelkov, ki radi potrpe in gredo rajši tudi po trikrat k meri, samo da je obleka lepo in solidno napravljena in da imajo potem nekaj časa mir.

Konfekcijska obleka je ponavadi cenejša kakor po meri narejena in če je izdelana lepo in iz dobrega blaga, ni seveda prav nič slabša in tudi cenejša ne od obleke, napravljene po meri.

Slaba stran konfekcije je pa predvsem ta, da take obleke ne dobiš za vsako postavo; izredno močni in veliki že težko dobé kaj več izbere. Razen tega je pa ponajveč cena konfekcijskih izdelkov nizka in zato tudi ne moremo zahtevati prvovrstnega blaga, še manj pa precizno izdelavo. Da bi tako obleko kdaj preobračali ali predelavali, skoraj ni misliti, ker nimamo ostankov in je blago po eni strani že toliko obrabljeno, da je škoda dela. Dobra stran po meri napravljene obleke je pa že ta, da si lahko izberemo blago, ki nam bo že samo delalo veselje. In kako zadovoljni smo, ko ga imamo, pa se kdaj tudi domislimo in napravimo sami skico za obleko.

Žena z dobrim okusom si ne bo dala od šivilje tako napraviti obleke, ampak bo položila v vsako obleko svojo osebnost. Kako bi pa tudi mogli zahtevati od šivilje, da bi zadela posebnost poedinega človeka; lažje najde naročnica primerno šiviljo. In naročnica, ki je našla tako šiviljo, ne bo več kupovala konfekcije, čeprav so obleke po meri dozdevno nekoliko dražje, kajti v resnici so cenejše. Obleko iz dobrega blaga namreč lahko prenarediš in popraviš, če si pa izbrala primerno obliko, jo lahko nosiš dve seziji ali še več, ne da bi jo prenejala.

Vsakokrat pa, če kupujemo že blago ali gotovo obleko, moramo vedeti, kakšno blago imamo pred seboj, ali čisto volno ali umetno volno, bombaž,

svilo, pravo ali umetno itd. Kadar kupujemo volneno blago, je res dobro vedeti vsaj nekaj o volni. Tako na primer, da imamo blago, stkano iz gladke preje, ki se prede iz česane volne in se imenuje v trgovini kamgarn, in pa blago, stkano iz preje, ki je spredena iz kodraste volne. To so razne vrste blaga s kosmativo površino, kakor na primer razna sukna. Česana volna je gladka in dolga, dočim je kodrasta kratka in močno skodrana. Pri česanju gre dosti volne v odpadke in zato je česana volna dražja od kodraste. Zadnji čas se pa med česano volno meša tudi kodrasta, kar izdelke poceni. Prav veliko lepega modnega blaga je že tako iz take mešanice. Za cenejše vrste blaga se pa med dobro volno meša tudi umetna, ki se pa ne izdeluje umetno, kakor n. pr. umetna svila, marveč pridobiva iz starih volnenih cunj, pletenin in odrezkov, ki ostanejo pri krojenju. Blago iz umetne volne je lahko ravno tako lepo kakor blago iz prave volne, samo barvati se ne da tako kakor nova volna, in sicer zato ne, ker je bilo že enkrat barvano. Zato pa je blago iz umetne volne izvečine melirano. Močno pa ni tako blago, ker so namreč vlakenca, ki se pri pripravljanju preje iz starih cunj (trganju) pretrgajo, kratka, in zato taka preja ni trdna. Kakovost volnenega blaga spoznamo po tem, če izvlečemo iz blaga eno nit po dolžini in eno po širini in jih razvlaknemo tako, da vidimo dolžino vlaken. Čim daljša so vlakna, tem trpežnejše je blago. Kvaliteto volnenega blaga spoznamo tudi po tem, če ga stisnemo v pest in nato zopet spustimo. Dobo blago je prožno, in zato se poznajo zmečkane gube prav malo pa še te kmalu izginejo. Slabo blago pa se mečka. Da se pa prepričamo, ali je blago sploh volneno, zažgemo izpuljeno nit. Pri volneni niti se naredi vozlič; nit slabo gori in zadiši po žganih laseh ali roženini. Ako pa nit hitro zgori in se ne zvije v vozliček, marveč razpade v pepel, vemo, da ni volnena. Preizkusiti pa moramo vselej eno nit po dolžini in eno po širini, ker je dostikrat votek iz drugačnega materiala kakor osnova.

Pri nakupovanju vseh vrst blaga moramo gledati tudi na barvo, da bo taka, ki je ne vzame ne sonce ne voda in ne zrak. Brez skrbi kupimo bombažasto blago z značko indantren. Težko je pa s stalno barvo pri svili.

Solidne barve se še nekam obnašajo, le redkokdaj pa dobimo svileno ali volneno blago v živih barvah, ki ne bi popustile na soncu in pri pranju.

Za ženo, ki kupuje svilo, je potrebno, da pozna dobre in slabe strani prave in umetne svile. Prava svila je kakor volna, živalskega izvora, umetna je pa rastlinskega izvora tako kakor bombaž ali lan. Prava svilena nit, nit sviloprejke, je prevlečena s tenko, klejasto površino. Iz takšnih niti se tke svileno blago, ki ga poznamo pod imenom sirova svila in ki je izmed vseh vrst svile najtrpežnejša. Da pa pride svilena nit do popolne veljave, je treba to klejasto površino odstraniti, nakar dobi svila svoj lepi lesk in mehko.

Grosist kupi ponavadi svilo za tkanje po teži v sirovem stanju. Ko ji pa odstranijo klejasto površino, izgubi seveda na teži. Da ima svileno

blago lepši in kompaktnější videz, ga obteže s kovinskimi solmi in primernimi kemičnimi sredstvi. Prevelika obtežitev mu škoduje in zato je določen samo neki procent obtežitve. V prodajo pride večkrat svila, pri kateri je ta procent prekoračen. Preveč kemikalij škoduje trdnosti svile in zato se preveč obtežena svila začne kmalu sekati, tudi če nič ne trpi. Navadno rečemo, da je svila preležana. Svetle, mehke svile so vedno manj obtežene kakor temne, trde svile.

Kakor kakovost volne, tako preizkusimo tudi kakovost prave svile s tem, da jo zažgemo. Pri neobteženi svili se naredi kakor pri volni vozliček, ki diši po rogovini ali laseh. Če je pa svila obtežena, ostane na vozličku siv pepel, kar se prav dobro vidi pod povečevalnim steklom; nit zelo obtežene svile pa zogleni. Umetna svila pa, ki je iz celuloze, torej rastlinskega izvora, zgori hitro in pušča malo sivkastega pepela.

Poleg tega je treba pri nakupu blaga upoštevati to, da cena ni odvisna samo od novosti, kvalitete in materiala, ampak tudi od širine blaga. Dobre vrste volnenega blaga so široke od 110 do 155 cm, svileno blago za obleke je ponavadi široko 90 do 100 cm, bombažasto pa od 80 do 85 cm. Žameti za obleke so široki od 90 do 110 cm, dobe se pa tudi do 140 cm široki. Včasih se čudimo, da je od dveh, na videz enakih vrst blaga, ena cenejša. Vzeti je pa treba samo mero v roke in ugotoviti par centimetrov razlike v širini, pa smo si na jasnem. Tako na primer dobimo večkrat cenejše blago za moške srajce ali šifon, ki je širok 78 cm, dočim je dobro blago široko vedno 80 cm. Torej 2 cm širine v dolžini enega metra naneseta razliko, s katero konkurira ožje blago širšemu. M.

(Konec prihodnjč.)

Gospodinjstvo

Naše slike

Nesmiselno razobešene slike često res niso v okras stanovanja. Tudi pri slikah moramo gledati na kvaliteto, ne pa samo na njihovo velikost, število, ali celo samo na okvire. Seveda je pri sliki važen tudi okvir, kajti primeren ali neprimeren okvir sliko lahko dvigne ali pokvari. Namen okvira je, da sliko lepo konča, zato naj bo vedno v lepi harmoniji z njo, kakor tudi z drugimi predmeti v sobi. Slike v stanovanju pa morajo biti tudi smiselno razdeljene. Tako spadajo v spalnico slike, ki so za spalnico, in v kuhinjo zopet take, ki spadajo tja. Kako morajo biti razvrščene in kako visoko obešene, ni nobenih pravil. Vsak jih pač razobesi tako, kakor se mu zdi najbolj primerno in lepo. Navadno se obešajo v višini oči, vendar so velike slike za to pravilo izjema. Ponajveč obešamo slike na žebelj, ki ga zabijemo v zid. V trgovinah se pa dobe posebne kljukice, ki se z dvema ali tremi vijaki privijejo v zid, in ki so tako močne, da je na njih

varna tudi najtežja slika. Takšne kljukice so primerne zlasti za sobe z lepimi tapetami. Slikam, ki jih obešamo v novih stavbah ali pa na vlažne stene, pritrdimo zadaj koščke plutovine, zato da ne vise neposredno na steni.

Loščene okvire umijemo z mlačno vodo, ki ji dodamo nekoliko salmijaka, zato da gredo madeži, zlasti mušnjaki, hitreje stran. Osuše in zbrišejo se pa taki okviri najlepše z jelenjo kožo.

Lužene okvire čistimo ravno tako, samo da jih zbrišemo z zmočeno in dobro ovito kožo. Dobro pa je, če tak okvir, preden ga do suhega obrišemo, namažemo z voskom (Bohnerwachs) in nato z volneno cunjjo dobro zdrgnemo.

Zlati okviri se morajo čistiti prav previdno, ker je na njih bolj malo zlata ali bronza in je treba zato paziti, da ga prehitro ne zdrgnemo. Pri takih okvirih se najprej z mehkim čopičem pobriše prah, nakar se namažejo s prerezano čebulo. Ako po tem čiščenju ne izginejo mušnjaki, pomočimo košček vate v raztopino iz enega dela salmijaka in štirih delov špirita, jo ožmemo in pritiskamo na umazana mesta toliko časa, da madeži izginejo. Drgniti pa okvira ne smemo.

Od dima okajeni zlati okviri se očistijo z razredčenim vinskim cvetom. Po čiščenju je treba okvir na rahlo zdrgniti z mehko cunjjo. Zlati okviri se lepo svetijo, če jih zdrgnemo (prav na rahlo seveda) z beljakom, kateremu smo primešali nekoliko soli, nazadnje pa zgladimo z mehko cunjjo. Steklo umijemo z vodo, ki ji dodamo nekoliko špirita, nakar ga zdrgnemo s časopisnim papirjem, nazadnje pa še z jelenjo kožo.

Oljnatih slik samih ne smemo čistiti z vodo, milnico ali celo vinskim cvetom, ker jim to škoduje. Čiščenje oljnatih slik se mora zaupati strokovnjaku.

M.

Knjigovodstvo gospodinje

Marsikatera gospodinja, ki je drugače zelo skrbna in praktična, ima kar nekako mržnjo do zapisovanja dohodkov in izdatkov. Malo je gospodinj, ki bi vodile redno svoje gospodinjsko knjigovodstvo. Gospodinja si pač misli, da ima brez tega vpisovanja zadosti dela in skrbi in čemu bi si jih torej sama delala še več. Druge pa, ki so navajene na gospodinjsko knjigovodstvo, bi ga zopet ne mogle kar tako opustiti, saj je iz njega razvidno marsikaj, kar človeku često pokaže, kje bi se dalo še kaj prihraniti. Tako na primer vidi gospodinja na koncu meseca ali leta, koliko prihrani, ako kupuje kurivo v večjih množinah, kakor če bi kupovala premog in drva v vrečah, in koliko bi prihranila, ako bi kupovala črn kruh, ki ima več hranilnih snovi, kakor bel. In marsikatera vožnja bi bila prihranjena, ako bi odpravila vse nakupovanje obenem. Iz gospodinjskega knjigovodstva je razviden vsak porastek in vsak padeč cen. In končno, z dobrim knjigovodstvom tudi natančnemu možu lahko takoj dokažeš, kam je šel denar. Iz gospodinjskega knjigovodstva je dalje razvidna trpežnost blaga,

čevljev in perila. Pametna gospodinja bo na ta način lahko tudi ugotovila, da je cenen nakup glede na slabo blago dražji od dragega nakupa dobrega blaga. Na ta način gospodinja tudi lahko izbira dobre trgovine. Koliko dela, časa in denarja si bo skoro gotovo prihranila, ako bo iz knjigovodstva čitala tudi napake in jih v bodoče upoštevala. Potem ji gotovo ne bo odveč ves trud in zamuda časa, kj ga porabi za svoje knjigovodstvo.

M.

Kuhinja

Pražen ječmenček z grahom. Bolj debel ječmenček, ki smo ga zvečer namočili, drugi dan operemo in ocedimo. Nato razbelimo v kastroli žlico sesekljane slanine ali pa slanine od kuhane gnjati, nakar stresemo noter odcejeni ječmenček, ki ga mešamo toliko časa, da se nekoliko oprazi. Ko je oprazen, ga zalijemo z gorko vodo, kostno, zelenjavno ali govejo juho in pridenemo nekoliko česna, drobno zrezanega pora in nekaj soli. Vse skupaj kuhamo potem toliko časa, da se ječmenček lepo zgosti. Posebej pa skuhamo v lončku še zelenega, ki ga z vodo vred, v kateri se je kuhal, stresemo k ječmenčku. Ko smo dodali še nekoliko popra in drobno zrezanega zelenega peteršilja, pustimo, da vse skupaj še deset minut vre, potem pa postavimo jed s čisto juho ali pa kot samostojno jed na mizo.

Goveje meso v omaki. Pol kilograma govejega mesa, ki smo ga kuhali v juhi, vzamemo pol ure pred kosilom iz nje in ga denemo dušit v kastrolo, v kateri smo blede zarumeneli nekaj koščkov čebule. Med dušenjem pridenemo mesu nekoliko popra, košček lovorovega lista in timijana. Ko se meso tako deset minut duši, ga potresemo z majhno žlico moke, in ko moka blede zarumeni, dodamo še nekoliko paradižnika, nakar zalijemo vse skupaj z juho. Ko jed prevre, zrežemo meso na primerno debele rezine. Take na krožnik naložene in s precejeno omako oblite rezine serviramo potem s krušnimi ali drugimi cmoki. Goveje meso v omaki pa napravimo lahko tudi takole: Na masti zarumeneli čebuli prilijemo žlico kisa in dodamo za noževu konico paprike in pol žlice moke. Vse to premešamo, nato pa prilijemo četrt litra goveje juhe in osolimo. V tej omaki dušimo potem meso do mehkega, nakar ga razrežemo in naložimo na krožnik. Ko smo precedili nanj omako, ga postavimo na mizo s krompirjevim pirejem, cmoki ali testeninami.

Pomarančni olupki (arancini). Olupke od pomaranč stehtamo in stresemo v lonc. Nanje nalijemo toliko čiste vode, da so pokriti, in v tej vodi jih pustimo čez noč. Zjutraj vodo odlijemo in prilijemo čiste, v kateri jih nato do mehkega skuhamo. Skuhane stresemo na rešeto, da se odtečejo, nato pa jih zrežemo na majhne koščke. Posebej skuhamo na kilogram olupkov 60 dkg sladkorja v četrt litra vode. V skuhani sladkor stresemo nato zrezane olupke, ki jih potem kuhamo toliko časa, da vsrkajo vso tekočino. Ko se je to zgodilo, jih stresemo na velik krožnik ali na čisto

desko, potresemo s sladkorjem v prahu in postavimo na gorak prostor, da se osuše. Shranimo jih na suhem v zavezanih kozarcih ali v kakšni drugi zaprti posodi. Tako pripravljene pomarančne olupke uporabljamo za okus in okras močnatih jedi.

Mezga iz pomarančnih olupkov in jabolk. Četrť kilograma pomarančnih olupkov pustimo čez noč v mrzli vodi, ki jo zjutraj zamenjamo s čisto, in v kateri jih potem skuhamo do mehkega. Skuhane odcedimo in pustimo, da se na rešetu odtečejo. Nato jih zrežemo na roko ali pa na strojčku za meso. Posebej skuhamo 30 dkg sladkorja z osminko litra vode, in sicer toliko, da se stvar vleče. V tak sirup stresemo zrezane olupke in sok ene limone. To kuhamo potem med neprestanim mešanjem še četrť ure. Posebej pa skuhamo en kilogram neolupljenih, a očiščenih jabolk, katere pretlačimo skozi sito in strešemo v pomarančne olupke. Vse skupaj kuhamo in mešamo nato še eno uro. Skuhano mezgo shranimo potem v zaprtih kozarcih. M.

Vrt in cvetlice

Jos. Štrekelj:

Rabarbara

Naši prijatelji vrtov in ljubitelji cvetja poznajo rabarbaro kot lepotično rastlino, ki se kje na trati prav gosposko širi z velikim listjem in bledim, drobnim cvetjem na ponosnem stebelu. Manj je pa znana pri nas za porabo pri kuhinji. V severnih državah je to splošno razširjena prikuha kot poslaščica. Iz nje proizvajajo tudi zdravilo, ki ga zdravniki pogosto zapisujejo.

Rabarbara je trajnica. Pustiš jo lahko več let na stalnem mestu, vendar je koristno, da ji vsako četrťo leto premeniš prostor ali da vsaj zemljo izboljšaš. V zelenjadarstvu jo gojijo zaradi užitnih pecljev. Vzgojena iz semena se rada izprevrže v manjvredne vrste z zelenimi peclji, zato odberi za nasad samo boljšo z rdečimi peclji. Še bolje pa narediš, ako jo razmnožiš z odganjki starejših, dobrih rastlin. Zaradi obsežnosti jo sadi v razdalji 80 do 100 cm.

Za porabo odtrguj dorasle liste s peclji le do konca junija, poslej pa nehaj, da se rastlina opomore. Ako ne potrebuješ semena, odstranuj tudi cvetna stebela, da pospešiš rast listja. Cvet in seme oslabilia tudi rastlino.

Protj mrazu je rabarbara odporna in ne potrebuje odeje.

Naj bi ta koristna rastlina dobila primerno mesto na vsakem vrtu!

Št. Rupret:

Dalija ali georgina

(Konec.)

Pogoji za gojitev dalij.

Dalijam ugaja dobra sprsteninasta, prejšnje leto pognojena zemlja. Posaditi jih moramo tako, da ima vsak grm dovolj prostora in sonca, da

se razvije. Cvetlica rabi posebno v dobi bujne rasti mnogo vode. Gnojimo ji pa poleg hlevskega gnoja lahko tudi z umetnimi gnojili in rabi kot močno cvetoča in razraščena rastlina vse tri glavne sestavine, ki so potrebne za življenje, to je dušik, kalij in fosfor; zato ji gnojimo z dušičnimi gnojili, torej z gnojnico in čilskim solitrom v prvi dobi, ko rastlina raste; s kalijem ji gnojimo kasneje, da postane dovolj močna za težke cvetove. Ko začno poganjati že cvetni popki, pa gnojimo s fosfornimi gnojili. Paziti moramo, da ne gnojimo preveč z dušičnimi gnojili. Za gnojenje nam pa zadostuje že nitrofoskal iz Ruš, katerega prodaja tudi naša Nabavljalna zadruga, in ki je mešanica vseh treh delov, poleg se pa nahaja apno kot važno četrto gnojilo. Raztopljivost teh umetnih gnojil je različna, zato tudi ne gnojimo šele takrat, ko že rastlina gnoj rabi, temveč toliko prej, da se lahko raztope. Gomolje, ki so dobro prezimili, vsadimo v zemljo tako, da napravimo z lopato precej globoko jamico in primešamo notranji zemlji nekaj komposta in posadimo v njo samo zdrave gomolje — vse nagnite obrežemo, gnile pa potrgamo, da pozneje v zemlji ne okužijo zdravih — tako globoko, da so z zemljo pokriti 10 cm. Preden pa zasujemo zemljo, zabijemo količek kot oporo kasnejši rastlini, da se izognemo na ta način nevarnosti, da ranimo vsajene gomolje. Kmalu poženejo iz tal mladi poganjki, in ko so nekako 10 cm visoki, jih razredčimo in pustimo le enega, dva ali k večjemu tri. Teh poganjkov ne pomečemo proč, temveč jih vepimo na druge zdrave gomolje ali pa napravimo iz njih potaknjence. Rastlina raste potem hitro in ko je pol metra visoka, jo že privežemo h količu z rafijo, potem pa vse leto skrbimo, da je rast zdrava, zatiramo škodljivce, režemo odcvetela stebila, privezujemo večkrat, gnojimo in ji ob suši zalivamo. Jeseni, ko postaja hladneje in ko počne polagoma jesenska deževna doba, počakamo, da prva slana nekoliko osmudi stebila in liste, povežemo stebila 10—15 cm visoko in z lopato zopet pobereimo gomolje iz zemlje, jih pustimo, da se dobro osuše, ko smo jih prej že očistili vse prsti in nesnage.

Najvažnejše pa je za daljjo prezimovanje. Dobro osušene gomolje moramo spraviti v prostor, ki naj bo svetel, ne presuh in ne prevlažen, ki se z lahkoto pozimi prezračiti in kjer temperatura nikdar ni pod + 4 C. Najprimernejša bi bila zato suha klet, kjer naj bi stalno visel toplomer. Vsa ranjena mesta zamažemo s premogovim prahom in shranimo ne vsevprek razmetane in naložene enega vrh drugega, temveč na vsakega pritrdimo etiketo z imenom, in če tega ne vemo, označimo vsaj barvo dotične cvetice in položimo po policah eno vrsto poleg druge. Pozimi večkrat pregledamo, če ni napadla gomoljev gniloba ali plesen. Ko se pojavita ti dve bolezni, moramo takoj prostor prezračiti in gomolje dobro obrisati. Še bolje je, da napadene takoj prenesemo na drug bolj suh prostor. Prezimovanje je prav za prav najvažnejši posel za ljubitelja dalij in kdor nima primernih prostorov, bo težko gojil v večji množini to sicer preprosto rastlino.

Dalija se uporablja na najrazličnejše načine, zlasti za okras vrtov, oken in balkonov, dalje za rezanje šopkov, za izdelavo vencev in razne razstave.

Škodljivci in bolezn dalij.

Kakor vsaka rastlina, ima tudi dalija nebroj zajedavcev, in sicer rastlinskih in živalskih. Izmed rastlinskih ji je gniloba gomoljev največji sovražnik. Zatiramo jo z izdatnim zračenjem. Tudi stebila in liste napada ta bolezen poleti, posebno če premočno zalivamo. Druga bolezen je plesen. Tudi proti tej ni nikakega leka. Listi in stebila, ki jih napade bolezen, so belkasta in porjave. Paziti moramo, da rastlino posebno spodaj očistimo vsake nesnage in zagoščenih poganjkov. Jako nevarna pa je usahljivost. Listi in manjši poganjki, napadeni od glivice te bolezni, popolnoma ovenejo. Tudi zoper to bolezen ni zdravila, razen da rastlino takoj odstranimo in sežgemo, ker je nevarnost, da se razširi tudi na ostali nasad in ga nam popolnoma uniči. Poleg nebroj živalskih zajedavcev naj omenimo najhujšega sovražnika dalij, strigalice. Ta živalca, ki jo gotovo pozna vsak, objeda liste, stebila, predvsem pa mlade popke in prašnike. Odstranjevati moramo vse suhe liste po tleh, kamenje in drugo nesnago, kjer ima svoja skrivališča; če se pa zaredi v večjih množinah, je pa najbolje, da natakemo na količe, ki so v oporo rastlini, cvetlične lončke, v katere smo nabasali rahlo papirja. Čez noč se zatečejo strigalice med ta papir in tam prenoče, zjutraj moramo papir odstraniti, seveda tako, da nam živalce ne uidejo. Nebroj je še manjših gosenic, hroščev, stenic in drugih škodljivcev, ki jih moramo pokončavati in zasledovati v njih skrivališčih.

Dalija je pri nas še vse premalo razširjena cvetica, če jo pa vidimo po vrtovih, so to večinoma starejše, malocvetne vrste. Vzrokov je več, zlasti pa visoke cene in težka dobava, ker smo bili do sedaj več ali manj navezani na inozemstvo. Hvalevredno je, da se je v okrilju ljubljanske podružnice sadjarskega in vrtnarskega društva lansko leto osnoval »Klub ljubiteljev dalij«, ki je tudi že lansko leto organiziral lepo uspelo razstavo okrog 200 vrst dalij na velesejmu. Le s približnim poznavanjem te lepe cvetice in ceneno dobavo bomo lahko z naglim korakom sledili inozemstvu in nadomestiti to, kar drugi narodi že davno imajo in kar smo mi do sedaj zamudili. Potem ni daleč čas, ko ne bo nobenega vrta, kjer ne bi kraljevala poleg vrtnice še plemenita dalija ali georgina.*

* Uporaba literature: Joh. Schneider, Dahlienbuch, A. Jamnik, Dalija ali georgina. — V zadnji številki so se vrinile tiskovne napake, ki jih popravi, kakor sledi: Str. 77, 2. in 14. vrsta od zgoraj, čitaj mesto »popolne« — »polpolne«. Str. 78, 25. vrsta od zgoraj, čitaj mesto »listac« — »tistac«. Na str. 79, čitaj v tretji vrsti na koncu članka: Zato je treba predvsem dosti znanja in še več potrpežljivosti. Danes pa je izbor dalij tako velik, da tudi najbolj itd. — Na isti strani, v 2. vrsti zgoraj čitaj mesto »ogrejejo« — »ogreje« (ko postane topleje).

A. P.: Navodila za delo v mesecu maju

Prestavljanje.

Večina plemenjakov je že delno v sredini maja, oziroma prve dni v mesecu juniju, godna za prestavljanje. Nekateri pravijo prevešanje, pravilneje je prestavljanje, ker se s tem delom prestavi nekaj zaleženih satov iz plodišča v medišče, in sicer v ta namen, da opomoremo matici močnejše zaleganje, čebelam pa nudimo prostor za odlaganje medu; dalje pridobimo tudi prostor za vložitev dveh, kvečjemu treh satnic, katere čebele ob ugodni paši izgotovijo.

Satnice vtiramo v zažičene satnike najboljše ob lepem solnčnem dnevu, in sicer na sledeči način. Na desko, prirejeno v ta namen, položimo satnico, nanjo pa poveznemo zažičeni satnik. Satnica mora z gornjim robom segati v zarezo zgornjega kraka satnika. Ko smo to pripravili, potegnemo s kolesčkom za vtiranje satnic po žici, katera se lepo zaje v voljno satnico. Najbolje je, da zažičimo satnice par dni pred prestavljanjem, kajti kasneje nam primanjkuje časa. Prestavljanje izvršimo po možnosti 10 dni pred glavno pašo. V ta namen si pripravimo v čebelnjaku prostor in pospravimo vso nepotrebno šaro, da nam ne bo na poti. Ob lepem toplem dnevu, najboljše zjutraj, ko so starejše čebele na paši, pričnemo z delom. Iz plodišča panja, ki ga mislimo prestavljati, previdno izvzamemo sat za satom ter ga postavimo na kozico. Poiskati moramo v prvi vrsti sat z matico, katero navadno najdemo na satu, ki ima mlado zalego. Ko smo našli matico, postavimo ta sat v sredo plodišča, na vsako stran pa po eden zaležen sat, da se ne čuti matica osamele ter da ne sili za prestavljeno zalego. K tema stranskima satoma pristavimo dve satnici, ostali prostor izpolnimo z že izdelanim satjem. Satje z obnožino postavimo tudi v plodišče. Paziti pa moramo, da ne odvezamemo iz plodišča vsega medu, kajti hrano morajo imeti čebele pri rokah. Vse ostale zaležene sate prestavimo v medišče. Prazen prostor izpolnimo z že dodelanim satjem. Po končanem delu odenimo okenca v panju, kajti družina potrebuje gorkote. Par dni po prestavljanju odpremo zgornje žrelo, da lahko izletijo izleženi troti, kajti v nasprotnem slučaju nam pomrjejo v medišču. Napačno je naziranje, da trotov ni treba. Še celo skrbeti moramo zanje, da se izležejo na čim novjšem satju, kajti troti oplemenijo matico in baš od njih je odvisno, kakšen bo rod. Čim popolnejše je razvit trot, tem boljši bo čebelni naraščaj.

Nikar ne prestavljajmo slabičev! Za prestavljanje je godna družina, ki ima zalego na 6—7 satih, kajti v nasprotnem slučaju družini le škodujemo. S prestavljanjem navadno preložimo veselje do rojenja za dobo ca. 3 do 4 tedne.

Dr. V. Arko, Ljubljana:

Obleka z vidika higijene

Naloga obleke je v prvi vrsti, da poleg ostalih faktorjev regulira toploto človeškega telesa. Poleti štiti človeka pred solnčno pripeko, pozimi pred mrazom ter ustvarja na ta način enakomerno toploto od 30 do 32° C na površini telesa.

Snovi, iz katerih izdelujemo obleko, nam daje na eni strani živalski, na drugi strani pa rastlinski svet. Od živali dobimo volno, svilo, usnje, kožuhe; od rastlin pa bombaž, lan, konopljo. Med svetovno vojno so poleg drugih nadomestkov z uspehom uporabljali tudi koprive.

Najenostavnejši način, kako razlikujemo volno od bombaža, je sledeči. Če zažgemo vlakna volne, nastane duh po zažganih laseh. Pri bombažu pa je duh sličen onemu, ki nastane, če zažgemo papir. Razen tega se pojavljajo v obeh primerih različne kemijske reakcije.

Najvažnejša lastnost obleke je, kako prevaja dotično blago toploto. Najboljša prevodnika toplote sta bombaž in platno, malo slabejši je svila. Za tem pride po vrstnem redu volna in končno zrak. V poštev ne prihajata torej samo snov, iz katere se sestoji obleka, temveč tudi, koliko zraka vsebuje dotična tkanina sama in pa zračni prostori med posameznimi plastmi obleke. Kožuhi vsebujejo 98% zraka, platno pa le 50%. Količina zraka je končno odvisna tudi od načina tkanja.

Druga lastnost, na katero se moramo ozirati, je ta, dali je dotična tkanina prehodna za zrak ali ne. To zopet zavisi od načina tkanja, t. j. od velikosti zračnih prostorov, odnosno pentelj med posameznimi vlakni. V premočenih tkaninah, t. j. če se omenjeni zračni prostori napolnijo z vodo, je prehodnost za zrak zmanjšana. Voda je boljši prevodnik toplote kot zrak ter zato tudi premočena tkanina boljše prevaja toploto kot suha. Tudi v tem pogledu obstoja velika razlika med platnom in volno. Platno se zelo hitro in skoro popolnoma napije vode, dočim vsebuje tudi premočeno volneno blago še vedno 85% zraka. Volnena obleka štiti torej človeka pred prehitrim oddajanjem toplote, tudi če je premočena, dočim bi nas v istih okolščinah v platneni obleki kmalu pričelo mraziti, s čimer je seveda podana tudi možnost prehlada.

V varstvo proti dežju se uporabljajo dežni plašči, ki so impregnirani z gumijem in so vsled tega seveda neprehodni za zrak. Ti preprečujejo oddajanje vodenih par s površine človeškega telesa, kar povzroča zopet neugodno potenje. Boljši v tem pogledu so dežni plašči, ki so impregnirani z oetno-kislo glino, ker so prehodni za zrak, pa nas tudi obenem ščitijo pred dežjem.

Pri izbiri obleke se je treba ozirati poleg kvalitete tudi na barvo. Gladke obleke svetle barve vpijajo veliko manj toplote kot hrapave obleke temne barve. Zato je logično, da nosimo poleti lahke, svetle obleke, pozimi pa težke in temne. Teža kompletne obleke znaša pri moškem pozimi 7 kg, poleti pa 3—4 kg.

Kroj obleke naj bo takšen, da ne tišči telesa, zlasti pa da ne ovira dihanja. Nova moda je osvobodila žensko steznika, ki je bil prejšnje čase vzrok raznim obolenjem na jetrih in na drugih organih. Slično vpliva tudi pas pri moških. V higijenskem pogledu so zato boljše naramnice. Med nedostatke obleke prištevamo tudi preozke podveznice, ki so eden izmed vzrokov krčnih žil na nogah.

Največji nedostatek naše obleke so pa pretirano ozki čevlji. Noga današnje žene vsled otiščancev, kurjih oces in oteklih prstov pač ne vzbuja estetičnih užitkov. Dokler ne iznajdejo čevlja, ki bi bil na zunaj ozek, na znotraj pa prostoren, moramo pač nositi čevlje, čijih oblika ustreza formi noge, in ki so predvsem spredaj dovolj široki.

K obleki spadajo tudi različna pokrivala za glavo. V higijenskem pogledu zahtevamo od pokrivala, da omogoča ventilacijo. Zato so nameščene posebno na kapah male luknjice, ki služijo v ta namen.

V zvezi z obleko moramo tudi omeniti higijeno postelje. Postelja naj bo prostorna in naj ne stoji preblizu zida. Ležišče samo na sebi mora biti vsaj 50 cm nad podom. To je potrebno zlasti radi tega, ker se zadržujejo bacili večinoma v nižjih zračnih plasteh, in končno služi zračna plast med podom in ležiščem kot izolator pred hladnim zrakom, ki puhti iz poda. Vzglavje ne sme biti previsoko. Ogromne pernice, ki so ponekod še v rabi, so odvišne ter so posebno pri dojenčkih včasih vzrok toplotnega zastoja. Posteljno perilo je treba večkrat menjati. Sploh je treba paziti na največjo čistočo postelje, v kateri prebijemo skoro eno tretjino življenja.

Posebno pa je paziti na čistočo obleke za časa epidemij.

V obleki živeče stenice, bolhe zlasti pa uši so prenašalci nevarnih bolezni, kuge in pegavega tifusa, kateremu je za časa vojne podleglo na tisoče žrtev.

Naša družina

V čem je vzgoja in kdo more biti vzgojitelj?

Kakor je novorojenček, ko pride na svet, v telesnem oziru ves nebogljen in bi si brez materinega negovanja prav nič ne mogel pomagati, kaj šele se uspešno razvijati, tako je z njim tudi v duševnem oziru. Dete, ki še ničesar ne ve, nikogar ne pozna, ki mu je vse, kar vidi in sliši, novo, prav tako potrebuje vodstva za svoj duševni razvoj, kakor

potrebuje telesnega negovanja za svoj telesni razvoj. Telesno negovanje otroka imenujemo *v z r e j a*, njegovo duševno negovanje pa — *v z g o j a*.

Otrokov duševni razvoj moramo, če hočemo, da bo iz otroka res postal — človek, uravnati v več ozirih. Najprej, kot vemo, mu moramo sploh o b v s e m n j e g o v e m dojemanju stati ob strani. Pomagati mu moramo k prepoznavanju predmetov in oseb, ki so okoli njega, in ga priučiti besednega imenovanja teh predmetov in oseb.* Vsega tega bi otrok ne dosegel brez nas. Šele, ko si je otrok nabral nekoliko pojmov iz svoje okolice, ga moramo polagoma začeti prepuščati »samostojnemu« mišljenju. Razvijati se začne, kot pravimo, otrokova *domišljija* ali fantazija. Otrok, ki mu je duševno obzorje tako silno ozko, ki si pojavov, ki jih opazuje in vidi, še ne zna pravilno razlagati, si jih pač — po svoje razlaga. Tako se porajajo v njegovi glavici včasih take neverjetne gorostasnosti, ki nas vedno znova in znova presenečajo. Naša naloga tu ni, da mu njegove napačne misli kar vseprek popravljamo ali se celo hudujemo nanj, če nam kak tak izrodek svoje domišljije zaupa. Saj vemo, da otroka, ki dan za dnem toliko novih stvari vidi in opazuje, ni mogoče takoj o vsem pravilno poučiti. Popravljamo mu zato le najosnovnejše njegove zmote, vse drugo pa prepustimo času! Važno pa je na drugi strani, da se mi sami skušamo vživeti v njegov svet in da otroka, ki tako potrebuje prijatelja ali prijateljico, katerima bi imel toliko zaupati, ne pustimo osamljenega.

Toda otrok ne sprejema samo, temveč se zelo zgodaj začenja tudi že sam »udejstvovati« in »uveljavljati«. Zopet pa je pri tem pomniti, da otrok marsikdaj stori kaj napačnega, oziroma kaj takega, kar se nam ne zdi prav, pa sam pri tem ne namerja nič hudega. Tudi tu ne smemo otrokovih dejanj venomer popravljati, še manj ga kaznovati radi njih, temveč ga le v najvažnejših stvareh skušamo uravnati v pravo smer in še to le zato, da mu kaj ne pride v navado. (Kajti odvaditi ga česa, bi bilo pozneje težje, kot zdaj preprečiti, da se ne navadi.)

Medtem je otrok toliko odrasel, da začne obiskovati — š o l o. Tu pa se začne omejevati njegova prosta domišljija. Otrok se začne učiti stvarnih predmetov. To je zopet doba, ko otrok zgolj sprejema. Šele v nekaj letih pride v njegovem razvoju oni trenutek, ko se otrok zave samega sebe. Zdaj šele prav za prav začenja postajati iz otroka — človek. Ta prehod pa je za vse njegovo življenje odločilen. Najvažnejše vprašanje v tem kritičnem trenutku pa je vprašanje vodstva. Otrok začne razlikovati med dobrim in zlim, med pravičnim in krivičnim. Kdo drug bo odločil, da se otrok odloči baš za dobro in ne za zlo, kot tisti, ki si je pridobil otrokovo zaupanje in ki bo spoznal zdaj otrokova dejanja res prav uravnati?

* Da je to kruh, to pa kamen in da je kruh dober, kamna pa ne sme nesti v usta, to vse mu moramo pač mi povedati. In če zna pozneje tudi on sam to povedati, se je tega naučil pač tako, da je za nami ponavljal besede.

Prešli smo v mislih ves duševni razvoj otroka od njegovega rojstva tja do kakih petnajstih let. Videli smo, da se ta njegov razvoj vrši v glavnem na dva načina: zdaj se otrok razvija bolj razumsko, s tem, da mu vzgojitelj odkriva nov svet, zdaj pa bolj čustveno, to pa s tem, da ga napeljuje k dobremu in mu v dobrem pokaže toliko vrednoto, da se otrok odloči zanjo. In če oba načina še z besedo imenujemo, bomo prvemu rekli **izobrazba**, drugemu pa **vzgoja** v ožjem pomenu besede.

Nastane vprašanje: Kdo pa je tisti, ki bo to važno delo vršil? Navadno mislimo, kadar govorimo o vzgoji, na šolo in učitelja v šoli. Toda če le malo pogledamo, kakšne naloge na eni in kakšne možnosti na drugi strani ima šola za vzgojo otroka, takoj uvidimo, da šola in učitelj izvršita le majhen drobec tega, kar bi se za otroka moralo storiti. Prvič ima šola le omejen čas v svojih rokah. Dobi ga šele s šestim letom, otrok obiskuje šolo le po nekaj ur na dan in samo devet mesecev na leto. Drugič je naloga šole le ono vzgojno delo, ki smo ga imenovali izobrazbo, ne more pa posegati v pravo vzgojo. Tretjič pa ima učitelj v šoli pred seboj vedno večje število učencev in se mora v poučevanju prilagoditi celoti, dočim se za posameznika ne more dovolj prizadevati. Tako se zgodi večsih, da otrok, ki sicer ni preslabo nadarjen, presedi več let v šoli, ne da bi se kaj prida naučil. Šola torej ne more biti edino vzgajališče otroka.

Pravi otrokov vzgojitelj so marveč njegovi starši, ne le, ker je otrok do svojih šolskih let sploh le v njihovih rokah in so tako starši prvi poklicani, da vzgajajo svojega otroka, temveč zlasti zato, ker jih vežejo z otrokom mnogo tesnejše vezi, kot sicer kateregakoli vzgojitelja z njegovim gojencem. In le vzgoja, ki izvira iz teh in takih vezi, doseže lahko uspehe, ki si jih stavlja za svoj cilj.

Z dolžnostjo staršev, da vzgajajo svojega otroka, pa je tesno združena tudi njihova velika odgovornost zanj. Res je sicer, da večsih otroka, ki je izšel iz slabih vzgojnih prilik in morda s še slabšimi vplivi svoje lastne družine, življenje samo izoblikuje in vzgoji, toda trda je roka, s katero vzgaja življenje in neodpuštljiv bi bil greh tistih staršev, ki bi svojega otroka prepustili taki usodi.

— c.

Iz življenja in prirode

Lovše Živko:

Kako je nastal naš solnčni sistem?

V smislu naše zadnje razdelitve evolucijske teorije bo torej naša prva naloga, da si ogledamo razvoj organskega sveta, t. j. svetovja, in sicer v prvi vrsti tistega kosa tega svetovja, ki je nam najbližji, in ki je tudi za nas zemljane bitne važnosti: t. j. razvoj našega solnčnega sistema.

Neizmerno lepa je природа, a prav tako kot lepa je tudi tajinstvena, polna zagonetk in čudovitosti, za katere je človeški duh iskal rešitve stoletja in stoletja. Kolik je bil uspeh znanosti pri reševanju teh zagonetk, o tem naj govore naslednje vrstice.

Težko je najti v narodi nekaj krasnejšega kot je v jasni noči pogled na zvezdnato nebo. Ako se zamislimo v one neskončne daljave, k tem migljajočim svetlim lučkam, se nehote pojavi vprašanje, ali se morda ne nahajajo tudi tam svetovi, slični našemu? Da! Vsaka zvezda je tak svet, često mnogo večji od naše zemlje, še večji od solnca in celo večji kot ves prostor, v katerem se sučeta zemlja in solnce.

Število zvezd je za naše predstave ogromno. Po jakosti njihove svetlobe ločimo 18 stopenj ali redov zvezd. One, ki so najsvetlejše, so zvezde I. reda. Taka zvezda je n. pr. Sirius, najsvetlejša zvezda na našem nebu. Manj svetle so zvezde II. reda itd. S prostim očesom vidimo le še zvezde VI. reda, vse nadaljnje pa se dajo videti samo s posebnim daljnogledom, ki mu pravimo teleskop. Boljše oko lahko našteje preko 5200 zvezd, za običajno oko pa jih je vidnih nekako 4000. Število zvezd, ki jih vidimo z največjim teleskopom, je nekako 107 milijonov 800 tisoč, toda zvezdoslovci pravijo, da to še niso vse, kajti mnogo zvezd je tako malih, da jih niti najboljši teleskopi in niti fotografske plošče ne morejo zaznati. Tudi to vemo, da so vse te zvezde sama solnca, slična našemu.

O velikosti zvezd ter o njihovi oddaljenosti je bilo govora že v lanskem letniku lista (»Zadrugar«, 1933, št. 7, str. 214 do 217) in nam o tem ne bo treba obširneje poročati, zato si v nadaljnjem oglejmo naš solnčni ali planetarni sistem.

Okoli našega solnca se vrti osem teles, ki jim pravimo planeti, poleg tega pa še 500 malih, s prostim očesom nevidnih planetoidov. Vse to skupaj je naš solnčni ali planetarni sistem, saj je naša zemlja eden teh osmih planetov. Vsi planeti dobivajo od solnca svetlobo in se vrtijo okoli njega po nekakih krožnih poteh, razen tega pa se vrti še vsak okoli lastne osi. Zemlja se vrti n. pr. po poti, ki je 149 milijonov kilometrov oddaljena od solnca, in sicer tako, da ga obkroži v enem letu, razen tega pa se v 24 urah zavrti okoli lastne osi. Saturn se giblje po poti, ki je oddaljena od solnca 1425 mil. km in pride okoli njega v 30 letih, okoli svoje osi pa se zavrti v 10 urah itd. Slično kot se vrtijo okoli solnca planeti, krožijo tudi okoli planetov telesa, ki jim pravimo trabanti ali lune. Naša zemlja ima enega takega trabanta, pravimo mu M e s e c ; Mars ima 2, Jupiter jih ima 8, Saturn 9 itd. Takšna je torej zgradba neba.

Vsi planeti se enako in v isti smeri vrtijo okoli solnca, enako se vrtijo tudi lune okoli svojih planetov in končno tudi solnce ter vsi planeti okoli svojih lastnih osi, in sicer vsi od zahoda proti vzhodu. Ta velika pravilnost in urejenost je dovedla dva odlična učenjaka 18. stoletja, filozofa Kanta in astronoma Laplace-ja (izg. Laplasa!) do prepričanja, da imajo vsi deli tega velikega planetarnega sistema isti početek.

Glede ustroja planetarnega sistema so vladala v znanstvu različna mnenja. Osnovo stari teoriji, ki pravi, da se vrtil solnce okoli zemlje, je dal že Aristoteles, izpopolnila pa sta jo Eratostenes in Ptolomej. Ta Ptolomejeva teorija je segala preko vsega srednjega veka do Kopernika. Že v starem veku pa je nastopal Aristarh s Samosa s trditvijo, da je solnce središče vsega vsemirja in da se zemlja vrtil okoli njega. Da je bilo to mnenje pravilno, je matematično dokazal Kopernik, kar je v znanosti obveljalo do danes. Kant si je upal l. 1755. izreči celo nastanek svetovja mehaničnim potom in slično teorijo je razvil nekaj let pozneje Laplace.

Po nazorih Kanta in Laplace-ja (Kant-Laplacejeva teorija) se je ves naš solnčni sistem razvijal na sledeči način:

Vsi planeti so s solncem vred tvorili ogromno maso, ki je segala vse do današnje Neptunove poti, ki je najbolj oddaljena od solnca. To maso si je predstavljal Laplace kot žarečo plinasto kroglo. Ves ta prostor, v katerem se sedaj nahaja in se vrtil solnce, zemlja in ostali planeti, je torej izpolnjevala ta žareča plinasta masa. Na to maso so vplivala druga vsemirska telesa, ki so s svojo privlačnostjo povzročila, da se je ta velikkanska plinasta krogla začela polagoma vrteti okoli svoje osi. Vsled vrtenja se je plin v središču krogle, pa tudi na posameznih mestih vedno bolj zgoščeval, kar je povzročilo, da se je krogla vedno hitreje vrtela. Hitrost je na ta način polagoma naraščala, sredobežna sila je začela kroglo v sredini (ekvatorju) vleči narazen, vsled česar se je krogla na vrhovih nekoliko sploščila, na ekvatorju pa je nastala nekaka guba, ki je bila vedno večja in večja. Hitrost je še vedno rastla in končno je postala sredobežna sila tolikšna, da se je »guba« na ekvatorju krogle odtrgala in zaplavala okoli krogle v obliki obroča. Sličen obroč opazujemo še danes okoli planeta Saturna (gl. sliko!).

Planet Saturn

Jasno je, da se ta plinasti obroč, ko je bil od osnovne mase oddeljen, ni ustavil, temveč se je vrtel še nadalje. Toda dolgo se v tej obliki ni mogel vrteti, kajti raztrgal se je na posamezne kose, a ker se je vse skupaj še vedno vrtelo, so se ti posamezni deli

strnili v novo kroglo — v prvi planet. Ob glavni krogli je nastal novi obroč, nato tretji in četrti, čimbolj se je glavna masa zgoščevala — skoro vsakokrat pa se je iz raztrganega takega obroča napravil nov planet. Le v enem samem slučaju se ti drobci niso več združili v nov planet, temveč so ostali raztreseni še do danes, ko plavajo v našem solnčnem sistemu kot tako zvani planetoidi.

Centralno telo, ki je ostalo, je naše solnce, ki se polagoma še vedno zgoščuje in ohlajuje. Iz raznih dejstev sklepajo astronomi, da sestoji solnce danes iz trdnega in tekočega jedra in iz plinastega ovoja, kjer mora biti vročina 6000 do 8000 stopinj Celzija. Tisočletja že oddaja solnce ogromne količine svetlobne in toplotne energije v svetovni prostor ter

planetom. Toda nekoč v nedogledni bodočnosti mora biti tudi te energije konec, takrat bo solnce ugasnilo kot je ugasnilo že premnogo zvezd-stalnic. Za vse one zvezde namreč, ki svetijo z rdečo svetlobo, so dognali zvezdoslovci, da so to ugašajoča solnca, one z belo svetlobo so pa solnca, ki so na višku svojega izžarevanja; mnogo je pa takih, ki so že popolnoma ugasnila in jih danes sploh več ne vidimo.

Tudi planeti so po svoji strani prešli sličen razvoj kot glavno telo, t. j. da so vsled vrtenja stvorili slične obroče, iz katerih so se razvila zopet nova stranska telesa: trabanti ali lune. Le pri Saturnu se je vršila tvorba tega obroča tako pravilno, da se ta ni pretrgal, temveč je ostal, ko da bi nam narava v primeru hotela pokazati — pravi Laplace — kako so se stvorili planeti in trabanti.

Po teh nazorih imajo torej solnce, planeti in lune skupen izvor in skupno razvojno pot: vsi so nastali iz plinaste mase, ki se je polagoma zgoščevala. Dejstvo, da se vsi planeti sučejo pravilno in v isti smeri okoli solnca, da je gostota zunanjih planetov manjša kot notranjih in pa tudi manjša gostota meseca od zemlje, govorijo za možnost takega razvoja. Še bolj pa je podprlo to možnost raziskavanja oddaljenih svetovnih teles (zvezd) s pomočjo posebne analize svetlobnih žarkov, ki so edini glasniki onih oddaljenih svetov, po tako zvani spektralni analizi. Ta je namreč pokazala, da se v svetovnem prostoru še danes nahajajo ozvezdja, kjer se vršijo prav isti procesi, kot sta jih izrekla Kant in Laplace glede našega solnčnega sistema.

Po svetu

D. Topolovčeva: **V deželi manastirjev**

(Konec.)

Mimo ugaslih ognjeniških žrel z žveplenimi vreli zavije cesta pod slikovitim manastrom sv. Petke. Od tam je zelo lep razgled na Ohrid, katerega ovija kot nekaka krona stara, mogočna trdnjava. Svetla gladina velikega jezera se zajeda prav do podnožja griča, po katerem se nekako v terasah dvigajo hiše druga nad drugo. Okoli in okoli pa ga obdaja venec visokih, s snegom pokritih planin, ki dajejo mestu samemu nad vse lepo sliko.

Mimo zanimivih Biljan ali Studeništa, kjer izvira odtok Prespanskega jezera v 7 močnih izvirih, zavije cesta ob jezeru z lepo obalno promenado v — staroslavno mesto Ohrid.

Nevede se zatopiš v slavno preteklost tega mesta. Pod grškim imenom Lychnidos je stalo mesto na tem kraju že v 3. stoletju pr. Kr. Bil je poznejše središče ilirske Desauritaniae, v rimski dobi pa province Novega

Epira. Do prihoda Turkov je bilo strateški, ekonomski in politični center velike pokrajine.

V verskem oziru je bil Ohrid za južnoslovansko cerkev to, kar sta bila Rim za katoliško in Carigrad za grško. Semkaj sta prišla okoli l. 980. misijonarja in učitelja — učenca sv. Cirila in Metoda — Klement in Naum. Klement, prvi slovanski ohridski nadškof je vzgojil v svojih šolah okoli 3600 misijonarjev in menihov. Poučeval je ljudstvo tudi gospodarstva in ga odvajal od velike vraževernosti. Ohrid je postal zibelka cerkveno-slovenske književnosti. Klementove slovenske pridige in prevode grških bogoslužnih knjig so pa kasneje odnesli Bolgari. Klementov zvesti drug je bil Naum, prvi slovanski menih. Z njim je začelo v 10. stoletju meništvo pri Slovenih, posebno v ohridski okolici, kjer je bilo zgrajenih 360 velikih in manjših manastirov, osamljenih v visokih pečinah ali sklanjajočih se nad jezerom samim. Oba, sv. Klementa in sv. Nauma, ljudstvo zelo časti, njiju duh je med narodom še tako živ, da vpliva ta davna preteklost celo na tujca.

Carska prestolica je postal Ohrid pod carjem Samuelom, kamor jo je le-ta prenesel iz Prespe. A ko je umrl Samuel, so razne vojne razrušile njegove dvore in so se menjavali kulturni vplivi — grški, bolgarski in srbski. Kljub vsemu pa je ostal Ohrid še skozi in skozi stoletja sedež nadškofovske stolice.

Danes pa je Ohrid zanimiv in važen kot priča preteklosti zlasti za zgodovinarje. Za slikarje in arhitekte je vabljev poseben slog ohridskih hiš, pri katerih moli celo prvo nadstropje kakega pol metra ali še več iznad pritličja in ima okna na tri strani. Ni dolgo, kar so bili tu ameriški slikarji, ki so to posebnost ohridske arhitekture ovekovečili. Tudi slog zidave mesta samega je zanimiv. Hiše se dvigajo v terasah druga nad drugo, po celem griču gor do trdnjave. Vse imajo nemoten in lep razgled na jezero. Zanimiv je Ohrid tudi za zoologe. V jezeru je baje še predpotopno živalstvo, ki je edinstveno v Evropi.

Od nekdanje slave so, kakor povsod, ostale le zgradbe in manastiri. Oropane nekdanjega bogastva, krase te samostane dobro ohranjene freske, ki jih zob časa še ni pokvaril, v kolikor jih niso poškodovali Turki. Izredno dobro so ohranjene freske v cerkvi sv. Bogorodice, danes sv. Klementa. Staro cerkvico sv. Klementa, kjer so bile shranjene njegove kosti, so Turki sežgali. Ljudstvo je preneslo svetnikove kosti v cerkev sv. Bogorodice, ki je dobila s tem novo ime sv. Klementa. Mistiko izžarevajo v tej cerkvi temne, mehke freske z resnimi bizatinskimi obrazi, ki so po mnenju strokovnjakov izmed najlepših na jugu, ter starinske ikone, po katerih lije pisana svetloba raznobarnih oken.

Najstarejša cerkev v Jugoslaviji pa je sv. Sofija s podolgovato trodelno ladjo in slikovito fasado. Zgradil jo je baje rimski cesar Justinijan v sedmem stoletju istočasno in po istem ozorcu kot Hagio Sofijo v Carigradu, sv. Sofijo v Sofiji in Nikeji. Seveda je večkrat prenovljena in dozi-

dana, kar pričajo mlajše freske, kakor n. pr. nadškofa Nikolaja, soudeležnega pri Dušanovem kronanju v Skoplju, ali drugih dobrotvorov. Za časa Turkov je bila tu džamija, zato so freske slabo ohranjene, zlasti ker so jih Turki odrgnili in stene nanovo pobelili.

Arhitektonsko zanimiva je stara trdnjava vrh griča, o kateri se niti ne ve, kdo jo je sezidal, a priča o nekdanji moči in položaju Ohrida. Čeprav je ena najbolj zanimivih utrdb v Srbiji, se vendar nihče ne pobriga, da bi se ohranila, kakor se tudi ne brigajo za vse druge starine, ki neovirano propadajo. Tuji bi take stvari dali pod steklo.

V nasprotju z nekdanjo slavo cesarskega mesta je danes Ohrid silno siromašen. Kot obmejna postojanka proti Albaniji, je izgubil možnost, da ostane še nadalje prometni in trgovski center, slabe prometne zveze po ozkotirni železnici pa odvzemajo sploh vsako možnost, ki bi jo ev. prepuščala njegova lega. Največ dohodkov donša prebivalstvu ribolov. Ohridske krasne, kot orehi debele črešnje in po svoji okusnosti daleč naokoli znano sadje in grozdje se vsled slabih zvez ne more v polni meri izvažati. Slabo založene trgovinice ponujajo bogato s srebrom pretkane narodne noše in ohridske bisere, ki jih dobivajo domačini iz neke ribe za malo ceno. Prebivalstvo je zelo inteligentno in talentirano. Večina Ohridčanov kljub silni revščini študira, celo največ v inozemstvu; preprosto ljudstvo pa se seli za zaslužkom v — Ameriko.

Ohrid je središče mnogih izletniških točk: proti Strugi z lovišči jegulj, proti Biljanam in sv. Petki ali proti manastiru sv. Nauma. Zadnji izlet je gotovo najlepši, zlasti sedaj, ko vozi iz Ohrida tja vsak dan motorni čoln. Človek se pelje po jezeru, globokem ponekod celo 280 m. Čoln reže valujočo gladino, v megleni oddaljenosti se izgublja Ohrid, ki je z jezerske strani naravnost čudovit. Na prvem polotoku, Gorici, ima svojo kontrolno postojanko nad jezerom vojaška komanda, kjer služi mnogo Slovencev. Ob obali se vrste številni manastiri. Sv. Štefan je vsekan v skalah Galičice, sv. Naum se skriva s svojimi bizantinskimi kupolami med zelenjem orehov in platan prav tik jezera.

Že oddaleč se beli nad jezerom, iznad pečin rastoč, visok stolp. Vsa veličastna stavba, kroteča pod seboj peneče se valove, obsega prav za prav več poslopij. Obdaja jo drevored visokih topolov, ki so na jugu zelo priljubljeni. Skoro tik ob manastiru se izliva v jezero Crni Drim, ki izvira nedaleč odtod in nadaljuje svojo pot skozi jezero proti Strugi. Pod manastirskimi zidovi je tudi krasno naravno kopališče z drobnim peskom. Dobrih 5 minut od sv. Nauma je že albanska meja in prav lepo je videti po celem pobočju številne lesene, mejitvene piramide.

Najzanimivejša točka sv. Nauma je stari manastir, prvi izmed slovanških samostanov. Vhod krasi svojevrstna slika, predstavljajoči prvi čudež sv. Nauma. Preko polja peljeta plug pod enim jarmom vprežena medved in vol. Bilo je baje v davnih časih, ko je nekoč oral na polju bogaboječ kmet. Prišel pa je medved z Galičice in mu raztrgal enega izmed vpreženih

volov. Kmet je molil in klical na pomoč svojega priprošnjika sv. Nauma, ki se je prikazal in ga vprašal po vzroku njegove žalosti. Sv. Naum ga je potolažil in izginil. Čez nekaj minut se je vrnil krvoločni medved, vtaknil prostovoljno glavo pod jarem in oral skupno z volom.

Do sv. Nauma ima ljudstvo neizmerno zaupanje in prihaja še danes v ogromnih množinah iz najrazličnejših krajev dežele, da pomoli na njegovem grobu. Lanj je bilo tu v dneh »slave« 30. junija, nad 5000 ljudi. Dogodil se je celo »čudež«; 12letna gluhonema deklica je baje spregovorila. Ta dogodek se je kot ogenj razširil po vsej bližnji in daljni okolici. Zanimivo je, da so tudi Turki čutili do tega svetnika globoko spoštovanje. Medtem ko so vsem freskam v ohridski okolici izkopali oči, je ostal sv. Naum nepoškodovan.

Sredi manastirskega dvorišča stoji stara cerkva z grobom sv. Nauma in s freskami srbskih svetnikov Klementa, Nauma in Save. Poleg teh se nahaja tudi pred par leti zgrajena cerkva, posvečena sv. Ivanu Vladimircu, kot zadužbina našega kralja Aleksandra in visok bel zvonik, nekaj razgledni stolp. Tudi kapela, posvečena sv. Savi, se nahaja med starim zidovjem. Okoli cerkva so sezidali pobožni obiskovalci številne zgradbe, kjer lahko potniki in romarji prenočujejo. L. 1802. je manastir precej trpel radi požara. Uničene so bile razen arhiva mnoge srednjeveške dragocenosti, posebno bogata biblioteka.

Ohrid veže s Skopljem le cesta in vojna ozkotirna železnica, ki potane na tej progi pravi planinec; predorov namreč ne pozna. Z vso potrpežljivostjo se vzpenja na planinska sedla 1000—1182 m visoko in se zopet spušča po strmih pobočjih v kotinaste doline pri Kičevu in Gostivaru. Za dolžino 355 km potrebuje celih 18 ur. — Bolj zanimiva od železnice je vsekakor cesta, vodeča preko Struge in Debra do Gostivara, kjer se pridruži železniški progi. — Ta vožnja do Gostivara je ena najbolj romantičnih v državi. — Mimo Struge, slovite ribiške naselbine, kjer je važna ribogojnica in so velika lovišča jegulj (v nekaterih nočeh se ujame do 1500 kg jegulj) se zvija cesta po divjih soteskah Crnega Drima do starega srbskega Debra. — Debar je izvojeval že kralj Miljutin od Bizantincev. Prebivalci so znani po svojih umetniških spretnostih v rezbarstvu, slikarstvu in zidarstvu. Zidali so cerkve, slikali ikone in rezljali krasne ikonostase, med njimi ona dva slovita iz cerkve sv. Spasa v Skoplju in v manastiru sv. Jovana Bigorskega. — V bližini Debra se nahaja staro žvepleno kopališče s turško zgradbo.

Divje romantična pokrajina je posuta s številnimi, napol zapuščenimi samostani samotarjev, skrivajočih se v skalah in divjih soteskah. Najznamenitejši je v globoki tišini prirode snivajoči manastir sv. Jovana Bigorskega, zadužbina prvega srbskega vladarja Štefana Nemanja. Njegov ikonostas je najkrasnejši na vsem balkanskem polotoku in presega celo onega iz cerkve sv. Spasa v Skoplju. Žarki, razgibanost in celo najdrob-

nejše potankosti so izrezljane v lesu — tanko in prozorno kakor najtinejša vezena.

Veličastna je divja lepota slikovite soteske zvižajoče se Radike, med zelo strmimi, rudobogatimi planinskimi grebeni. Vsa pokrajina pa je porasla z obsežnimi gozdovi maronija — domačega kostanja, ki se širijo preko Havrovih Hanov do Gostivarja in naprej do Tetova in Skoplja po planinskih pobočjih.

Pri Gostivaru, v čigar bližini izvira Vardar, se pričinja rodovitno Tetovsko polje ali Polog, sloveče po izbornem sadju, zlasti po najboljših jabolkih vse Srbije.

V dalji se blestijo snežene lise na široki Šar planini, ki se vleče v dolgem grebenu s svojimi 2500 m in celo čez visokimi vrhovi od Tetova in prav tja do Skoplja, kjer pada znani Ljuboten strmo v skopsko kotlino. Pod njegovim vrhom se nahaja celo planinska koča z 20 posteljami — zgradba planinskega društva »Šar planina«.

V Skoplju končuje ozkotirna železnica. Severno od Skoplja pa je železniška mreža že močnejše razvita, vsled česar so tu mnogo bolj bogate pokrajine.

Severnozapadno od Skoplja zdrevi vlak ob Lepencu skozi divjo Kačaniško klisuro na Kosovo polje, kjer se je odigralo najžalostnejše poglavje v srbski zgodovini kot preizkusni kamen vztrajnosti razvijajočega se naroda. Tu se dviga manastir Gračanica ponosno in mogočno nad svojo okolico z vsem arhitektonskim bogastvom zunanosti in izredno lepoto svojih fresk. V bližini Gračanice leži Novo Brdo, nekdanj najznamenitejše trgovsko mesto vsega balkanskega polotoka in središče zlatih in srebrnih rudnikov. V bližini Prištine se nahajajo Muratove Tulbe, znameniti spomenik na onih tleh, kjer je padel sultan Murat in kjer je bil obglavljen srbski knez Lazar 1389. leta.

Nad znamenito prometno točko Kosovska Mitrovica leži Zvečan z razvalinami stare trdnjave, kjer je umrl Štefan Dečanski (1331), ko ga je premagal v nasledstvenem boju lastni sin Dušan Silni in ga obdržal ujetega v omenjenem gradu.

Med gozdovi in hribovjem leži veliki Novi Pazar, važno cestno križišče. V njegovi bližini so znameniti Djerdjevi Stubovi, zadužbina Nemanje. V tem okolišu se je dvigala nekdanj prestolica Raške — one še male stare Srbije, ki se je pričela pod Nemanjiči širiti in rasti do neverjetnega razmaha. Slavna je bila ona doba in vsled tega se nahajajo ravno v tej okolici najlepši in najvplivnejši manastiri — zadužbine. Iz Novega Pazara vodi cesta v notranjost države in v Črno goro.

Z razvojem prvotne države in njene dinastine Nemanjičev pa je tesno v zvezi manastir Žiča pri Kraljevu, kjer so bili srbski kralji kronani in maziljeni. Manastir je zgradil, skupno s svojim bratom sv. Savo, Štefan Prvovenčani, ko je odtegnil srbsko državico cerkvenemu vplivu ohridske nadoblasti in ustanovil lastno srbsko nadškofijo v Žiči; vodil jo je sv. Sava.

Tu je pisal prvi srbski učenik svoje knjige in pridige, tu je poučeval ljudstvo, tu so se vršili cerkveni zbori. V cerkvi tega manastira je bilo kronanih sedem srbskih kraljev; za vsakega posebej so bila prebita nova vrata, skozi katera je zapustil po slavnostnem obredu cerkev ter takoj za njim zopet zazidana. Prvotno so bili pokopani telesni ostanki Štefana Prvovenčana v tej cerkvi. Z vpadom Turkov pa so jih prenašali v bolj varne samostane in po dolgem tavanju so se umirili v bogati in divni Studenici, kjer počivajo skupno s preostanki njegovega očeta Štefana Nemanje. Manastir je bil zelo porušen, freske močno pokvarjene, vse z izkopanimi očmi. Država je poskrbela za renoviranje te velevažne zgodovinske priče. V bližini, ločena od drugih poslopij, sameva mala, 800 let stara cerkvica, kjer je maševal sam sv. Sava. V glavni cerkvi pa je vzdana na levi strani bela marmorna plošča z napisom:

»Prvi krunisani kralj osvobojene Srbije Petar I.
miropomazan u Žići, zadužbini Stevana Prvovenčanog
26. septembra 1904.«

Stara zgodovina se druží z novo — preteklost se izgublja v sedanjosti; — ostajajo le še zgodovinski podatki in — spomeniki...

Leposlovje

Josip V a n d o t :

Čuvajnica 37

(Nadaljevanje.)

V mali, leseni kolibi, stoječi pokraj čuvajnice, je nemirno stopical Racek in gledal neprestano na uro. Tesno je bilo v kolibi, kjer je bilo prostora samo za telefon, ki je bil pritrjen tam v ospredju na leseno steno, in za mizico, kjer sta ležali dve precej oguljeni knjigi, ter nizek pograd, ki je stal ob zadnji steni in je bil pogrnen z debelo, volneno odejo. Pet minut je prešlo že čez polnoč, a čuvaja Primoža še ni bilo od nikoder. Racek je bil že davno vse pripravil za predajo službe, ker se mu je mudilo, nocoj prav posebno mudilo. Ana ga čaka, a Anča ni kaj pri volji, da bi ga čakala. Pa še prav posebno ne ob tej pozni uri. Že včeraj ji je bil rekel, da pride nocoj k nji vasovat. Kljub temu, da ga gleda stari Raznožnik po strani in tuhta, kako bi mu na lepem posvetil s polenom. Na sveto noč bi mu bil skoro posvetil, da ni imel Racek urnih nog kakor malokdo. Za Ančo bi prenesel marsikaj in bi se morda ne ustrašil niti Raznožnikovega polena, pa naj je še tako trdo. Saj je Anča dekle, zaradi katere bi Racek prebolel tudi nekaj marog, ki bi se naskrivaj svetile na njegovem pohlevnem hrbtu.

»Pa kje tiči zlomek?« se je vprašal pač že stotič in je strmel na urin kazalec. Skoro temno je bilo v kolibi, ker jo je razsvetljevala le ročna

svetiljka, stoječa na mizi. Racek je stopical vedno hitreje od pograda do telefona, stiskal ustnice in godrnjal sam s sabo.

»Saj ni njegova navada, da bi zakasnjeval. Tudi napil se ni, ker mu je služba preveč v čislih... Anča pa godrnja in gleda skozi lino. Pa nemara že premišlja, za katerim bi se zdaj ozrla in šla za njim. Zame pa ostane samo še Raznožnikovo poleno... Prebiti Primož! Le zakaj ga ni?«

Ura je kazala že deset minut čez polnoč, ko je stopil Primož v kolibo, še nedeljsko oblečen. Bil je zasopel in znojen, oči so mu gorele v čudnem ognju in roka se mu je tresla, ko je podpisoval službeno knjigo.

»Ne zameri, Racek,« je rekel s skoro hripavim glasom. »Zakasnil sem se na vasi. To zlodjevo petje me je zavedlo, da sem norel s fanti. Saj nisi hud, ker si moral čakati?«

»Oh, kaj! Samo da si prišel,« je odgovoril Racek in si tesno zapel bluzo. Čepico si je pomaknil na levo uho in odprl vrata. »Novega ni prav nič, vse je v redu. Lahko noč, Primož!«

Z naglimi koraki je odšel in je izginil v temi. Primož je pa krenil proti čuvajnici. Neslišno je odprl duri in stopil v kuhinjo. Tam je prižgal ročno svetiljko in je obstal pred sobnimi vratmi. Nekaj trenutkov je poslušal, a ker se v sobi ni nič zgenilo, je previdno odprl vrata in po prstih stopil v sobo.

Petrolejka je bila privita le napol in v medli luči je zagledal Gelo in Metko, ki sta spali skupaj v eni postelji. Metka se je bila tesno stisnila k materi, njeni gosti, zlato se svetlikajoči lasje so se bili razpustili in ji zakrivali polovico obraza. Gela je spala mirno, roko je imela podloženo pod glavo in njen obraz je bil zardel, skoro otroški in se skoro prav nič ni razločeval od Metkinega obraza.

Primož ju je gledal in v srcu se mu je zgenilo nekaj prijetnega in toplega, kar ga je vabilo, da bi se sklonil k tema dvema bitjema, ki sta bili velik del njega samega. A za ves svet ju ni mogel in smel prebuditi, zakaj na ustnicah ga je še vedno žgalo tisto vroče, ki je bilo ostalo za Trudinimi žgočimi ustnicami — bil je divji in strastni poljub, ki ga je bilo povzročilo Bog ve kaj v samotni polnoči. Ta poljub pa je bil izdajstvo nad tema dvema, ki spita druga poleg druge in morda sanjata ene in iste otroške sanje. Mati in hčerka, a nazadnje samo dva otroka, ki nista zmožna hudega, grdega dejanja, ker jima je srce preveč čisto.

Primož je zasopel globoko in se okrenil. Iz omare je vzel svojo službeno obleko, upihnil luč in se splazil iz sobe. V kuhinji se je naglo preoblekel in se umil v mrzli vodi. Pijanost, ki ga je bila pri Ovseniku že skoro omamila, je izginila popolnoma. Samo v glavi mu je ostalo še nekaj težkega, kar je sililo k sencim, da je pričelo po njih neprijetno ključvati.

Stopil je ven pod milo nebo in poželjivo srkal vase čisti gorski zrak. Iz daljave se je razlegnil vesel vrisk, in Primož je vedel, da je zdajle zavriskal Racek, ki je z vriskom naznanjal svoji Anči, da prihaja. Zvezde

so se gostile vedno bolj in se tresle, kakor da jim je mraz v silni višavi. Iz daljave je prihajalo zamolklo bučanje gorskega potoka, ki se je nekje sredi noči in gora zaganjal z visokim slapom v prepad. Dvakrat ali trikrat je zalajal v goščavi nad železniškim nasipom lisjak, kakor da mu je dolg čas v gluhi samoti in kliče tovariša ali še rajši tovarišico.

Primož je stopil v kolibo in se vrgel na pograd. Do vlaka je bilo še dobro uro časa. Ta čas pa je hotel porabiti za to, da se nekoliko odpočije in zbere svoje misli. Po sencih mu je pričelo še huje kljuvati, ko se je vlegel; z obema rokama si je zatiskal čelo, da bi pregnal bolečino. A je bilo zaman.

Nevoljen se je dvignil in odšel iz kolibe. Pričel je hoditi ob tiru gori in doli, in da bi pregnal nevšečne misli, se je spominjal Racka, ki je zavriskal drugič že daleč, daleč gori. Zdajle se je prihuljeno približal Raznožnikovi hiši, stoječi onkraj vasi na samoti. Pes še laja ne nanj, ker je Ančin in Rackov zvest prijatelj ter dobro ve, čemu je prišel Racek ob tej uri. Neslišno se splazi fant do drvarnice, neslišno pobere lestvo in jo prisloni k steni. Pest drobnega peska zažene proti visoki lini, da zazvenči pritajeno, kot da je zavzdihnil neviden človek. Dolge kite nageljnev se stresejo in zašume s tihim šumom, ki ga sliši samo človek. Šepetajoč glas zažubori skozi temo in Racek ve, da je Anča odprla lino in ga kliče k sebi. Pa stopi na lestvo in gre po nji kakor veverica, da klini ne zaškripljejo niti enkrat. In je pri nji in jo drži za toplo roko, ki se mu proži skozi omrežje, in šepčeta nezmyselne besede in vesta, da so to vendar pametne besede, ker jih narekuje ljubezen sama. Doli v prostorni izbi pa spita Raznožnik in Raznožnica v trdem spanju. On smrči, ona pa zapiska tu in tam težko in sunkoma, ker nemara vidi v spanju nerodno môro, ki hodi od vrat do postelje, od postelje do vrat in spet nazaj in spet naprej, ker ne pozna miru nikoli...

Kladivo na čuvajnici je zahreščalo v noč in odbilo signal. Primož je zaprl zatvornice in se postavil z bandercem v roki ob progo. Po tirih je zapelo z vedno bolj rastočim glasom. Železne tirnice so zapele pesem o vlaku, hitečem z blazno hitrostjo v nepoznane dežele sreče in nesreče, nosečem s sabo ljudi, ki zaganjajo sami sebe sem in tja, da bi ulovili le prazen košček tega, kar sami imenujejo srečo.

Primož je dobro poznal napev te pesmi, ki so jo pele tirnice o vlaku, dirjajočem po njih. Še celo besede te pesmi je znal in jih je prepeval, kadar je pričakoval vlak z bandercem v roki in je bil dobre volje. Tiho se je začela ta pesem, a je stopnjema naraščala in je zabučala z vso mogočnostjo tiste tri trenutke, ko je grmel vlak mimo njega: »Za srečo greš, a si bedak — bedak, bedak, ti kliče vlak...«

Še sam ni Primož vedel, kdaj mu je šinila ta pesem v glavo, in se še tega ni zavedal, da jo je morda zložil on sam. Zdelo se mu je, da vlak prepeva to pesem že od takrat, ko je prvič zdrknil po gladkih tirih; samo redko kdo jo sliši, ker nima smisla zanjo; sliši jo le tisti, ki ljubi službo

železniškega čuvaja in je z dušo in telesom zaverovan vanjo, kot je bil vanjo zaverovan Primož že od prvega dne, ko jo je nastopil.

Tirnice so pele vedno glasneje, vlak se je bližal in tudi Primož je že pel. Pel zanalašč in sebi nakljub. »Bedak, bedak!« se je rogal sam sebi, in ko je grmel vlak mimo, se je grohotal z njim: »Ne veš, da si bedak — bedak, bedak, ti kliče vlak...«

Pesem je postajala tišja in tišja, a Primož je stal še vedno ob tiru in se je smejal sam sebi. Zdaj mu po sencéh ni več kljuvalo, v srcu nič več tiščalo in z ustnic mu je izginilo tisto vroče, ki je bilo ostalo za Trudinim poljubom.

In ko je utihnila na tirnicah pesem, se je Primož vzravnal in zamahnil z bandercem. »Zlodej je hodil nocoj po našem kraju,« se je zasmel. »Pograbil me je in me hotel zvleči na svojo pot. Pa me je rešil vlak s svojo pesmijo. Dobro, da jo razumem, razumem tako, kot je treba. Truda pa naj le mirno spi v svoji kamrici.«

Žvižgaje se je odpravil na progo, da opravi svoj predpisani pregled. Zvezde so se že nagibale v zaton. Izza teme so vstajale bele gore in njihov sneg se je že pričel medlo svetlikati v dolino. Na vasi so presunljivo prepevali petelini in na vzhodu se je nebo prepreglo z mlečno belino.

Prvi jutranji svit se je boječe raztegnil nad dolino, ko je prispel Primož do ceste, ki jo je onkraj samotnega gozdčiča presekala železnica. Na cesti je zagledal človeka, ki je naglo prihajal sem od vasi. Primož ga je spoznal že od daleč, bil je Racek.

Veselo se je namuznil in ga počakal. »Pa si jo na dolgo zavlekel,« se mu je nasmejal. »Racek, Racek, ali je Raznožniku že zmanjkalo polen? Ali pa ste se pobotali, da mu ni treba več polen?«

»Oh, kaj bi!« je odvrnil Racek zaspano. Snel je čepico z glave in otrnil roso, ki se je bila nabrala na nabrežju, zataknenem za čepico. »Veš, Anča ima besed na pretege in hoče, da jih človek posluša in si jih tudi natanko zapomni. To pa ne gre tako naglo. In je noč prekratka. Dobro jutro, Primož! Treba bo iti spat.« (Nadaljev. prih.)

Vsebina: Morala in zadružno gibanje (str. 97). — Z občnega zbora Nab. zadruga (str. 100). — Občni zbor Kreditne zadruga (str. 102). — Podporno društvo v Mariboru (str. 104). — Manufaktura: Konfekcija ali po meri (str. 105). — Gospodinjstvo: Naše slike (str. 107). Knjigovodstvo gospodinjice (str. 108). — Kuhinja (str. 109). — Vrt in cvetlice: Rabarbara. Daliya ali georgina (str. 110). — Čebelarstvo: Navodila za delo v mesecu maju (str. 113). — Zdravstvo: Obleka z vidika higijene (str. 114). — Naša družina: V čem je vzgoja in kdo more biti vzgojitelj (str. 115). — Iz življenja in prirode: Kako je nastal naš solnčni sistem (str. 117). — Po svetu: V deželi manastirjev (str. 120). — Leposlovje: Čuvajnica 37 (str. 125).

»Zadrugar« izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Ž., Ljubljana, Masarykova cesta, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Koldvorska ulica št. 39. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.

S pomočjo PST-priprave se obnavlja perilo z enostavnim šivanjem naprej in nazaj. Nikakega drugega pripomočka ni potreba, tudi ni treba posecati nikakega tečaja za to, da se kdo nauči pravilno uporabljati PST-pripravo. Kajti, kdor zna šivati na šivalnem stroju, zna tudi že obnavljati na njem perilo s pomočjo PST-priprave. Samo dobro je treba pogledati sliko, kako je položena pavola na perilu in kje se šiva. Taka slika z uporabnim navodilom je priložena vsakemu komadu.

Že po kratki vaji bo znala vsaka gospodinja obnavljati perilo naravnost — tkanini podobno. Kolik ponos za vsako gospodinjjo!

Tako, sedaj vidite, da se je izumitelju PST-priprave v resnici posrečilo, da Vam je pavolo za mašenje perila priredil tako, da morete na svojem šivalnem stroju doma — tkati. Pomen tega izuma za obnovo perila ni nič manjši, kakor je bil svoj čas izum šivalnega stroja samega za šivanje vobče. Kajti kakor je prevzel šivalni stroj šivanje na roko, tako tudi PST-priprava zamenjuje zamudno ročno krpanje perila z enostavnim šivanjem naprej in nazaj na šivalnem stroju.

PST-priprava je brez dvoma za vsako gospodinjstvo velika pridobitev, saj omogoča obnavljanje perila na šivalnem stroju neprimerno hitreje in pri tem še mnogo lepše nego na roko. Pri tem pa prinaša vsaki gospodinjji velik prihranek na času in denarju. In ravno kakor nalašč je prišel ta patent v splošni gospodarski krizi k nam, ko mora vsak štediti vsepovsod, tako tudi pri perilu. In PST-priprava Vam pomaga štediti, saj Vam omogoča vsako perilo tako lepo obnoviti, da ga morete mnogo dalj uporabljati, s čimer naravno prištedite nabavo novega. Ker s PST-pavolo obnovljena mesta na perilu sploh ni opaziti, morete tudi namizno in drugo perilo, ki je izpostavljeno tujim pogledom, s PST-pripravo tako lepo obnoviti, da se niti ne opazi.

PST-pripravo so preizkusili na naših najuglednejših gospodinjskih šolah ter so ugotovili, da je v resnici zelo uporabna in praktična ter koristna novost.

Če je pa PST-priprava res tako velik in duhovit patent, boste rekly, potem je pa gotovo tako draga, da je ne bomo mogle kupovati. Potolažite se! Kljub svojim velikim prednostim je PST-priprava le nekoliko dražja od navadne pavole.

Sedaj pa poglejte, kako ste se do sedaj morale mučiti s krpanjem perila!

Po cele popoldneve je bilo treba sedeti in krpati, pa še ni bilo nikoli v redu. Če se ti je mudilo in si morala hiteti, da si prišla tudi še k drugemu delu, krpa ni mogla biti lepa, a da bi jo naredila prav lepo, zato ti je vedno primanjkovalo časa. Zato boš, draga čitateljica, obnavljala perilo le še s pomočjo PST-priprave na šivalnem stroju, ker boš opravila svoje delo mnogo hitreje in lepše, nego na roko.

PST-pripravo prodaja naša zadruga po Din 5.— komad.

Drobtine iz perutninarstva

Varstvo živali in perutninarstvo. V Nemčiji je stopil v veljavo dne 1. februarja t. l. nov zakon za varstvo živali, ki tangira tudi močno perutninarje. — Prepovedano je nasilno pitanje (šopanje) perutnine. Kastriiranje — toraj tudi kopunjenje — se sme izvršiti le na omamljeni živali. Nepravilna nastanitev živine v nehigijenskih prostorih je kazniva itd.

Standardizacija jajec za prehrano v Čehoslovaški. V Pragi so obravnavali standardizacijo jajec za prehrano. Jajca delijo v glavnem na sveža jajca s temi skupinami, ki se klasificirajo po teži: pod 48 g, 48—52 g, 52 do 55 g, 55—60 g in več kot 60 g.

Za pakovanje v detajlno trgovino rabijo škatle iz lepenke za 12 komadov jajec, v veletrgovini pa zaboje v treh velikosti.

Danska prodaja jajca v Švico. Danska je lansko leto sklenila s Švico dogovor, da sme uvažati v Švico do 1½ milijona jajec. To število za Dansko ni veliko, ako pomislimo velikanski izvoz jajec iz Danske, kaže pa vendarle, da išče Danska novih odjemalcev za ta svoj produkt.

Izvoz jajec v Nemčijo. V sledečih navedenih mesecih lanskega leta smo izvažali te-le količine jajec: v juliju 600.000 komadov, v avgustu 500.000 komadov in v septembru 3,800.000 komadov.

Nerveško perutninarstvo. Sredi lanskega leta sta aranžirala v Oslu znani dnevnik »Aftenposten« v zvezi z »Norke Eggcentraler« osemdnevni sejem za jajca (eggmesse). Približno 20.000 ljudi se je ogledalo prav lepo urejeno razstavo. Razstavili so izven jajec še razne pasme perutnine, med temi tudi šampijone, ki so znesli letno po 300 jajec.

Veliko zanimanje so vzbujali piščanci, ki so se valili v steklenem inkubatorju.

Norveška je uvažala jajca od leta 1919. do 1923. za 16 milijonov oere v letu, od leta 1924. pa že sama izvažala. V letu 1932. je izvažala 1,700.000 kilogramov jajec. Istočasno pa je tudi lastni konzum močno napredoval. Leta 1907. so imeli kmetovalci Norveške 1,400.000 kokoši, leta 1918. je narastlo število na 1,600.000 do 1,700.000, leta 1932. pa na 3,500.000.

Čebelarjem!

Naprodaj imam nekaj A. Ž. panjev in nekaj kranjičev obljudenih po zelo ugodnih cenah.

Nabavljalna zadruga uslužbencev drž. železnic, r. z. z o. z. v Ljubljani

Centrala: Ljubljana, Masarykova cesta 17, telefon št. 2241 in 2248.

Prodajalne:	}	Ljubljana:	Glav. kol., Masarykova cesta 17, telefon št. 2248
			Gor. kol., Bleiweisova cesta 35, telefon št. 2641
		Maribor:	Koroški kol., Frankopanska cesta 34, telefon 2061.
			Glavni kol., Aleksandrova cesta 49

Prodajamo samo članom.

CENIK št. 4

veljaven od 20. aprila 1934.

Zadruga si pridržuje pravico, objavljene cene med mesecem znižati, event. zvišati.

Na reklamacije se oziramo le
tako ob prejemu blaga!

MLEVSKI IZDELKI

Moka, Ogg kg	2.50
„ Og „	2.50
„ št. 2 „	2.30
„ št. 5 „	2.10
„ pšenična, enotna „	2.20
„ ajdova „	4.—
„ ržena „	2.—
„ koruzna „	1.50
„ koruzna bela „	2.20
„ krmilna „	1.20
Zdrob, pšenični „	3.—
„ koruzni „	2.—
„ šlakvanti „	2.50
Otrobi, pšenični drobni „	1.—
„ „ debeli „	1.35
„ koruzni „	1.—
Drobtine „	6.—

TESTENINE

Makaroni jajčni v kartonih kg	9.—
Špageti jajčni v kartonih „	9.—
Makaroni, jajčni „	8.—
„ domači „	5.75
Polži, jajčni „	8.—
„ domači „	5.75
Rezanci, domači, široki „	5.75
Špageti, domači „	5.75
Fidelini, domači „	5.75
Krpice, domače „	5.75
Zvezdce, domače „	5.75
Jajnine „	16.—

ZRNJE

Riž, Carolina kg	11.—
„ Ia „	7.50
„ Iia „	5.50
Koruzna, debela, sušena . kg	1.20
„ drobna „	2.—
Kaša „	3.—
Ješprenj „	3.50
Ješprenjček „	7.50
Fižol, cipro „	4.75
„ prepeličar „	3.50
Leča, debela Ia „	12.—
„ Iia „	6.—
Grah, zelen „	12.—
Piča za kure „	1.50
Ptičja hrana „	8.—

SLADKOR

Sladkor v kockah kg	15.50
„ sipa drobna „	13.75
„ sipa debela „	13.85
„ v prahu „	15.75
Bonboni „	26.—
„ polnjeni Ia „	40.—
„ polnjeni Iia „	30.—
Kandis „	23.—
Margo slad „	44.—
Šumeča limonada kom.	1.—

SOL

Sol, fina kg	5.—
„ morska „	2.75
„ namizna „	3.50

KAVA

Kava, Perl kg	76.—
„ Portorico „	76.—
„ surova Ia „	62.—

Kava, surova Iia kg	50.—
„ žgana „	70.—
„ žgana »Special« „	83.—
„ žgana Rio „	60.—
„ Hag vel. zav.	27.—
„ Hag mall „	14.—

ŽITNA KAVA

Ječmenova, slajena, za-	
družna kg	9.—
Ječmenova, zadružna „	6.—
Ržena, slajena, zadružna „	10.—
Dr. Pirčeva „	12.—
Kneipp „	12.—
Proja kg	8.—
Žika „	13.—

Uvedli smo v lastnih zavojih domač izdelek žitne kave ter ga damo članom v primeru, če niso izrecno naročili znamke kake druge žitne kave.

OSTALE KAVINE PRIMESI

Figova kava kg	20.—
Enrilo „	19.—
Enrilo doza	16.—
Redilna kava kg	20.—
Cikorija Franck „	16.—
„ kolinska „	16.—
„ Favorit „	16.—

MAST

Mast kg	16.—
Mast v dozah po 5 kg . . . doza	90.—
Ceres, bel, rumen kg	24.—
Čajno maslo Ia „	34.—
„ „ Iia „	28.—
Kuhano maslo „	26.—
Zaseka, domača „	15.—

MESNI IZDELKI

Slanina, soljena kg	17.—
„ tirolska „	20.—

0.10.1934 št. 4. 19. 34

Slanina, krušna kg	*
„ »hamburška«	*
„ prekajena, debela „	19'—
„ papricirana	*
Salame, ogrske „	55'—
„ milanske „	55'—
„ domače „	50'—
„ krakovske „	25'—
„ letne „	20'—
„ navadne „	10'—
„ tirolske „	22'—
„ »Mortadela«	30'—
„ posebne „	20'—
Salamini „	45'—
Paštete, jetrne „	25'—
Salame, pariške „	20'—
Francoski jezik „	36'—
Safalade kom.	2'—
Hrenovke „	2'—
Klobase, kranjske . . . kom.	4'—
Meso, prekajeno vratina . kg	*
Kare brez kože „	19'—
Kare s kožo „	18'—
Šunke s kožo in brez kože „	20'—
„ „ „ kuh.v narezu „	45'—
„ „ „ zvitke „	*
Reberca brez kože . . . „	*
Carsko meso „	*
Prsni vršci „	15'—
Krača „	*
Jeziki, goveji „	26'—
„ svinjski „	20'—
Repi, svinjski „	11'—
Svinjski parklji „	5'—
Svinjske glave brez kosti „	*
Tlačenka „	15'—
Ocvirki „	7'—

* Po dnevnih cenah, ki so izložene v prodajalnah.

DELIKATESE

Sardine kom.	1'50
„ 1/3 škat.	10'—
„ velike 1/4 „	6'—
„ srednje 1/5 „	5'—
„ male 1/10 „	3'—
Sard. obr. s kaper., velika „	7'—
„ „ „ „ mala „	3'50
Sardele, očiščene . . . kom.	—75
Tunina škat.	16'—
Polenovka, suha, nova . kg	20'—

Med, cvetlični kg	18'—
„ „ vel. kozarec	20'—
„ „ mali kozarec	12'—
„ „ vel. lonček	7'—
Med, cvetlični, sred. lonček	4'—
„ „ mali lonček	1'75
Sir, Chalet Ia kom.	3'—
„ „ Ila „	1'25
„ trapistovski kg	19'—
„ stiški „	22'—
„ Ia „	25'—
„ liptavski „	30'—
„ salami „	25'—
„ »Parmezan« kg	90'—
Kvargelni kom.	—50
Maggi, velike stekl.	31'50
„ srednje „	18'75
„ male „	12'—
„ na drobno dkg	1'60
Juhan, velike stekl.	12'—
„ male „	6'—
„ na drobno dkg	1'—
Kocke za juho »Graf« . . kom.	1'—
„ „ „ »Maggi«	1'25
Guljaš, ekstrakt zav.	4'—
Gorčica (zenf) koz.	9'—
Gorčica kg	20'—
Keksi v zavitkih zav.	6'—
„ „ „ à 1 kg . kg	20'—
„ na vago „	20'—
„ v pločev. dozah doza	24'—
Otroški piškoti zav.	15'—
Napolitanke, dolge kom.	1'—
„ „ „ zav.	15'—
Dezert šnite kom.	2'—
Oblati zav.	15'—
Guljaž, goveji doza	8'—
Jetrna pasteta „	5'—
Sardelna pasteta „	6'—
Čaj v dozah vel. d.	26'—
Čaj v zavitkih zav.	3'50
„ „ „ „	6'50
„ „ „ „	7'50
„ „ „ „	14'—
Brazilski Mate čaj „	3'50
Čaj na vago kg	100'—
Kakao Ia „	48'—
„ Ila „	38'—
Čokolada à 1/4 kg tabl.	10'—
„ à 1/10 „ „	4'50
„ à 1/20 „ „	2'50
„ z lešniki 1/2 kg „	29'—
„ „ „ 1/8 „ „	20'—
„ „ „ 1/6 „ „	12'—
„ „ „ 1/24 „ „	2'50
„ mlečna 1/14 kg „	5'50
„ „ 1/7 „ „	11'—
„ „ „ „	1'—
Paradižniki 1/6 kg Scedep doza	5'50
„ 1/2 „ „ „	13'—
Paradižniki 1/6 „ Kulpin „	4'50
„ 1/2 „ „ „	10'—

Marmelada Ila kg	19'—
„ jabolčna doza à „	20'—
Marmelada, marečna . . . kg	29'—
„ marečna doza à 1 kg	30'—
Ovomaltine velika doza	56'—
„ srednja „	32'—
„ mala „	16'—
Citronat kg	100'—
Kapri „	40'—
Soda bicarbonat „	14'—
Kruh, črn in bel štruca	2'—
Kvas kg	35'—
Jajca, dnevna cena kom.	—'—
Kaaba, redilna hrana čok.	
okusa vel. zav.	14'—
Kaaba, redilna hrana čok.	
okusa mal. zav.	7'—

SADJE

Češplje, suhe, bosanske . . „	9'—
Orehi, cel, novi „	10'—
Orehova jedra „	32'—
Rožiči, cel „	5'—
Rožičeva moka „	6'—
Mandeljni, Ia „	48'—
„ Ila „	32'—
Rozine Ia „	16'—
„ Ila „	12'—
Grozdiči -Vamperli „	14'—
Čvebe „	12'—
Čebula „	—90
Čebulček „	8'—
Česen „	5'50
Limone kom.	0'50
Pomaranče „ 1' do 2'	—
Dateljni kart.	10'—
Fige v vencih kg	10'—
„ dalmatinske „	6'—
Mak, plavi „	12'—
Lešniki, tolčeni „	34'—
Zelje, kisl „	2'50
Krompir, dnevna cena	—90
Pinjoli „	66'—
Kumarce, kisle, veliki kozarec	—'—
„ „ srednji „	16'—
„ „ mali „	12'—

TEKOČINE

Kis za vlaganje l	3'—
„ vinski 6% „	4'50
„ navadni 6% „	3'—
Olje, namizno „	13'—
„ italijansko „	18'—
„ bučno „	15'—
„ olivno „	16'—
Brandy 0-35 l stekl.	32'—
„ $\frac{7}{10}$ l „	52'—
Rum, Ila à $\frac{1}{2}$ l „	20'—
„ Ia à $\frac{1}{2}$ l „	34'—
„ Ia à 1 l „	58'—
Žganje, borovničar à $\frac{1}{2}$ l „	22'—
„ hruševac à $\frac{1}{2}$ l „	18'—
„ tropinovec à $\frac{1}{2}$ l „	18'—
„ brinjevec à $\frac{1}{2}$ l „	18'—
„ slivovka à $\frac{1}{2}$ l „	18'—
„ marelično à $\frac{1}{2}$ l „	18'—
Florijan grenki ali sladki l	42'—
Vino Vermut „	26'—
„ belo, štajersko „	10 in 12
„ cviček „	10'—
„ dalmatinsko, belo „	7'—
„ Opolo „	7'—
Prošek „	18'—
Francosko žganje vel. stekl.	48'—
„ „ <small>naravno ali s srebrno granom</small> sred. „	24'—
„ „ <small>naravno</small> mala „	10'—
Rum, esenca stekl.	8'—
Malinovec à $\frac{1}{2}$ l „	15'—
Malinovec na vago kg	19'—
Rogaška voda à $1\frac{1}{2}$ l stekl.	7'—
Rogaški Donati à 1 l „	6'50
Radenska voda $1\frac{1}{2}$ l „	7'—
Grenka voda Fr. Jožefova „	13'50
„ „ Palma „	10'—
Chabeso stekl.	2'—
Panonski biser „	32'—

DIŠAVE

Poper, cel in zmlet zav.	3'—
Cimet, „ „ „ „	3'—
Klinčki (žbice) „	2'50
Piment, cel in mlet „	2'50
Lavorjevo zrnje (lorber) „	1'—
„ listje „	1'—
Janež „	2'50
Kumna „	2'50
Muškatovi orehi kom.	—50
Muškatov cvet zav.	3'—
Vanilija v šibkah kom.	1'—
Žafran zav.	—75
Paprika, huda „	3'—
„ sladka „	3'—
Ingver „	3'—
Korjander „	2'50
Majoran kg	64'—
Kamilce „	24'—

POTREBŠČINE ZA PERILO

Milo, Benzit kos	5'—
„ Zlatorog, navadno kg	10'—

Milo, Zlatorog, terpent. kg	12'—
„ Hubertus, sivo „	9'—
„ „ navadno „	10'—
„ „ terpent. „	12'—
„ Schicht, navadno „	11'—
„ „ terpent. „	13'—
„ Merima „	12'—
„ Sunlight kom.	2'—
Soda za pranje kg	1'75
Lug „	4'—
Plavilo v kockah zav.	2'50
Plavilni papir „	1'50
Boraks „	2'50
„ carski škatl.	5'75
Škrob rižev „	5'—
„ „ zav.	1'50
Henko soda „	3'—
Ženska hvala „	2'50
»Tri« soda „	3'—
»Radion« „	5'50
Snežinka „	4'50
»Persil« „	6'—
»Lux« „	4'50
»Ena« milne luske kg	28'—
Vrvi za perilo, po 15, 20, 25, 30, 35, 40 m	Cene po kvaliteti

TOALETNO MILO

Elida Favorit kom.	8'—
„ kopalno „	12'—
„ Ideal „	15'—
Tosca „	4'—
Dolly „	5'—
Lavendel „	8'—
Speick „	10'—
Glycerin „	4 in 9
Mandeljnovno „	6'—
Olivia, mala „	4'—
„ velika „	7'50
Otroško „	8'—
Marija „	10'—
Osiris „	6'—
Domače „	3'—
Karbol „	4'—
Za roke „	4'50
„ britje II „	3'—
„ „ I „	8'—

POTREBŠČINE ZA ČEVLJE

Krema, črna vel. škatl.	12'—
„ „ sred. „	7'—
„ „ mala „	5'—
„ rjava škatl.	5'—
„ rumena „	5'—
„ bela „	5'—
Albion, bela stekl.	6'—
„ siva „	6'—
Mast za čevlje škatl.	4'—
Krtače za blato kom.	4'—
„ za mazanje „	1'50
„ za svetljenje „	12'—
Vrvice za čevlje, črne dolge par	1'50

Vrvice za čevlje, črne, kratkepar	1'25
„ „ „ rjave, kratke „	1'—
„ „ „ rjave, dolge „	1'50
Vežalke, usnjene „	2'—
Olje za namazanje podplatovstekl.	8'—

DRUGE POTREBŠČINE

Kalodont tuba	6'50
Chlorodont „	6'50
Doromad „	7'50
Odol vel. stekl.	65'—
„ sred. „	35'—
„ mala „	22'—
Ustna voda stekl.	20'—
Parfem „	16'—
Kolonska voda . . . mala stekl.	13'—
„ „ . . . vel. „	24'—
Esene za kolonsko vodo . stekl.	16'—
Krema za kožo tuba	12'—
Nivea krema škatl.	10'—
Vazelin, Elida „	6'—
Puder, Elida „	10'—
Krtače za robe, velike . kom.	12'—
„ „ „ male „	8'—
„ „ „ roke „	2'50
„ „ „ obleke „	16'—
„ „ „ ribanje „	4'—
„ „ „ parkete „	27'—
Omela bombažna (pavola) „	32'—
Omela za parkete kom.	24'—
„ mala „	12'—
Metle, velike „	11'50
„ male „	8'—
Metlice, otroške „	5'50
„ za obleko „	6'—
„ za posodo „	1'50
Čistilo za parkete . . . vel. tuba	24'—
„ „ „ . mala „	13'—
Sidol tuba	5'50
Svitol „	4'80
Vim kom.	2'50
Hobby prašek „	6'—
Ominol „	2'50
Pesek za email posodo . . zav.	1'—
„ „ „ „ s prep. „	1'50
„ „ „ „ „ „ „	2'—
„ „ „ „ „ „ „	3'25
Peščeno milo za roke . . . „	4'50
Prašek za srebro in zlato „	3'25
Smirkovo platno pola 1'50,	2'25
Tepači, veliki kom.	18'—
„ srednji „	13'—
„ mali „	8'—
Olje za šivalne stroje . . stekl.	4'—
Platnene vrečice, male . kom.	8'—
„ „ srednje „	12'—
„ „ velike „	15'—
Morska trava Iaa kg	4'—
Hranilniki kom.	40'—

Sveče, velike pak. 7.—	Bolnice, lesene kom. 9.—	Sparklet steklenice . . . kom. 150.—
„ „ kom. 1'20	Šivanke zav. 1'50	Drobilnice „ 38.—
Sveče, male pak. 7.—	Šukanec, bel, črn št. 10-12 valj. 4'50	Mesoreznice „ 50.—
„ „ kom. 0'70	„ „ „ „ 16-36 „ 3'50	Žlice, navadne „ 3.—
„ za božično drevo . kart. 4'80	„ „ „ „ 40-60 „ 2'75	Žlice, alpaka kom. 13'50
Svečke, čudežne škati. 1'80	Flit mala doza 16.—	Žlice, kavne, navadne . „ 2'-3'-
Kadilo kg 30.—	„ velika „ 29.—	„ „ alpaka „ 7.—
Nagrobne lučke kart. 11.—	„ s škropilko kart. 51.—	Vilice, navadne . . . kom. 9'- do 13'-
Nočne lučice škati. 2.—	Škropilka za Flit kom. 22.—	„ alpaka kom. 13'50
Vžigalice pak. 10.—	Obešalniki, veliki „ 15.—	Noži, navadni . . . kom. 10'- do 13'-
„ škati. 1.—	„ mali „ 2'50	„ alpaka kom. 24.—
Zobotrebci zv. —'50	Pralni stroji „ 13.—	Kolesa »Waffenrad« . . „ 1700.—
Črnilo stekl. 3.—	„ „ „ 14.—	„ »Kosmos« „ 1200.—
Svinčniki, navadni . . . kom. 1'25	„ „ „ 16.—	Vozički za prev. živil . . „ 350.—
„ tintni „ 3.—	„ „ „ 18.—	Prazne pušice „ 5.—
Peresniki „ 2.—	Pile, trioglate „ 5.—	„ „ „ 10.—
Predpražniki iz mor. trave „ 19 do 60	„ „ „ 5'50	»Mali sadjar« knjiga 5.—
Slama za predsobe, Ia . „ 10.—	„ ploščnate „ 9'50	»Mali vrtnar« „ 5.—
„ „ „ „ „ „ 4.—	„ „ „ 11.—	Umetno gnojilo kg 2.—
Muholovci „ 1.—	„ „ „ 13.—	
Prah za čiščenje obleke „ 10.—	Rahljači brez ročaja . . „ 12.—	
Šampon „ 3.—	„ z ročajem „ 15.—	
Pergamentni papir pola 1.—	Brusači „ 13.—	
Celofan papir „ 4.—	Kladiva za meso „ 12.—	
Pasovi, usnjeni kom. 8.—	Škropilke za vrt po velikosti	
Grafit „ kom. —'50	Prijatelj gospodinj za šte-	
Pasta za peči škati. 3.—	dilnik, 19, 20, 21 cm širok kom. 170.—	
Peharji, veliki kom. 7.—	»Šted Regulator« za šte-	
„ srednji „ 5.—	dilnik, 19, 20, 21, 22 cm	
„ mali „ 4.—	šrine „ 80.—	
Stručnice, velike „ 8.—	»Šted Regulator« s ploščo	
Stručnice, srednje „ 7.—	18×12 col „ 150.—	
„ male „ 6.—	21×12 col „ 160.—	
	24×12 col „ 170.—	

KURIVO

Drva, bukova, cela
 „ „ žagana Po dnevni ceni
 „ mehka v kolob. kom. 4'50
 Premog, trb., kosovec Po
 Dovoz se pri kurivu posebej zaračuna.

Vsak četrtek ali petek sveže morske ribe!

Velika izbira manufakture, perila, nogavic, rokavic, galanterijskega blaga, dežnikov, klobukov in preprog. Emajlirana kuhinjska posoda, vse vrste porcelana, stekla itd.

MED CVETLIČNI

najboljše kakovosti, ki krepi srce in živce, dobiš

V NAŠI ZADRUGI

Zadruga je pričela v Ljubljani, Masarykova cesta 17, z izdelovanjem perila. Perilo izdelujemo po meri v najkrajšem času. Izdelujemo pa tudi konfekcijsko perilo, ki nas ne stane nič več kot če bi kupovali iz tovarne. Nadejamo pa se razen tega, da bomo delavce, ki so s konfekcijo zaposleni, lahko bolje plačevali. — Kroj je prvovrsten.